

ISSN 1857-4424

Nr. 1 (127) • Casa de Creație a Republicii Moldova • ianuarie 2022

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Tudor Babanuța

PAVEL POPA

Plugușorul1

CRISTINA ONCEA

Nocturna Bibliotecilor la BPR „M. Eminescu” Rezina4

SILVIA CERNIT

Dezvoltarea creativității muzicale.

Imaginația muzicală-improvizația5

GRIGORE GRIGORESCU

Cronicar identitar și spadasin divin.....9

VETA GHIMPU MUNTEANU

Doctorul cu suflet de artist.....11

VICTORIA ARUTIUNEAN

Artizanatul — profesia pentru suflet16

CRISTINA STANCOV

Educarea și dezvoltarea gândirii muzicale proprii

a elevului-pianist18

SOFIA RĂILEANU

Hramul la Borogani.....19

PETRU CUZA

Savant și intelectual erudit european.....20

DUMITRU APETRI

Praznic nemaîntîlnit în căminul studențesc23

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

„Fii mai bun” nu doar de sărbători..... cop. 3

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș

dr. Mariana Cocieru

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Gheorghe Nicolaescu,
muzicolog

Vizitați site-ul

www.casadecreatie.md

Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să oglinдим și să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori și a meșterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informații privind literatura metodică-științifică, de artă autohtonă și universală, necesară pentru instituțiile primare de învățământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente cultural artistice** va ține la curent cititorul cu diverse evenimente din viața culturală a țării, contribuind la promovarea și popularizarea culturii naționale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor și zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

ISSN 1857-4424

APARE CU SUPTORUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: Igor Condrea

Plugușorul

Anul Nou este una dintre cele mai principale, îndrăgite și așteptate sărbători tradiționale de către românii de pretutindeni, dar și de către noi cei din Republica Moldova. Diversele gânduri și speranțe spre un ideal mai fericit ne provoacă speranțe că anul ce urmează va fi unul mai bogat nu numai în sănătate dar și din punct de vedere economic, financiar și spiritual. Dintotdeauna semenii au trăit cu gânduri și speranțe optimiste pentru un viitor mai bun.

Fiind, pe bună dreptate, considerați unul dintre cele mai vechi popoare ale Europei, născuți din daci și din romani, sau mai bine zis, din aglutinarea acestor două însemnate popoare ale lumii antice, noi continuăm perpetuu să locuim în acest spațiu geografic cotropit și batjocorit de mulți dușmani — răpitori de teritorii și ucigași ai sufletelor localnicilor. Ei sau străduind din răspuțeri să ne deznaționalizeze ca să dispărem ca națiune, dar nu le-a reușit să ne distrugă totalmente spiritualitatea. Am păstrat și continuăm să valorificăm, în ciuda vitregiei vremurilor, obiceiurile și tradițiile neamului. Parte indispensabilă a tezaurului spiritual al nostru sunt și obiceiurile și tradițiile de iarnă, datina de a plugări, de a umbla cu plugușorul de la casă la casă, de a ura etc.

Plugușorul — parte indivizibilă a sărbătorilor și tradițiilor populare de iarnă are o identitate proprie, păstrând cu sanctitate scenariul ritualic al unei invocări magice cu substrat agrar. Chiar dacă glăsuirea *Plugușorului* și-a pierdut din caracterul de incantație magică, urarea a devenit tot mai răzăreață și atractivă, mai optimistă care fundamentează în aspirațiile omului o încredere într-un viitor mai fericit și mai bogat din toate punctele de vedere ale vieții.

Cuvântul *Plugușor* este diminutivul cuvântului plug. *Plug împodobit cu flori, cu hârtie colorată etc, cu care merg flăcăii în ajunul Anului Nou, recitind colinde, făcând urări etc.; urare tradițională de Anul Nou* (care descrie succesiunea muncilor agri-

cole), *făcută de flăcăii care însoșesc acest plug (acompaniată de instrumente muzicale și pocnesc din bici* [1, p. 699].

Plugușorul, în unele localități, mai este numit: *Urătura* sau *Cu uratul*, *Hăitul*, *Cu hăitul*, ..., străveche formula artistică prin care promotorii își exprimă gândurile și dorințele de bine la adresa cuiva prin intermediul unui text recitat de către urători cu o deosebită afecțiune cu prilejul sărbătorii dintre ani.

Această străveche tradiție rămâne și în continuare a fi o urare, o felicitare dedicată sosirii Anului

cârlige etc., dar și de adevăratul plug înlocuit cu unul mai miniatură și mai ușor de purtat. Tot în acest context constatăm că și poezia (textul) plugușorului imprimă un ritm vior, urările sunt vesele și optimiste, cum ar fi următoarele:

- „E cumpăna dintre ani! Să privesc înapoi cu iertare, înainte cu speranță, în jos cu înțelegere și în sus cu recunoștință! Speranța să vă deschidă poarta spre un An Nou plin de bucurii și împliniri. La mulți ani!”
- „La mulți ani cu sănătate. Domnul să vă dea de toate. Poate

PAVEL POPA

Nou — sărbătoare însoțită de veselie, voie bună, strigături, pocnete de bici și clinchete de clopoței, de cântecul buhaiului care emită mugetul bouului, de dansuri autentice de ritual vesele caracterizate prin pași coregrafici specifici și prin diverse ritmuri executate cu bătăi din palme sau tropotiri din picioare, din băte, dârjale,

un strop de fericire, poate unul de iubire, poate unul de noroc, poate toate la un loc”.

În tradiția populară *Plugușorul* este conceput drept un ceremonial de înnoire simbolică a timpului calendaristic în noaptea de 31 decembrie — 1 ianuarie și este numit „Îngropatul Anului”, iar denumirea

de „Revelion” aparține timpurilor moderne.

Din toate vremurile, poporul nostru a manifestat bucurie și respect deosebit cu ocazia sosirii Anului Nou, întâmpinându-l cu *urări, daruri, petreceri, cântece și jocuri* [...]. *Caracterul esențial al sărbătorii este bucuria și încrederea cu care omul întâmpină trecerea de la anul vechi la anul nou, începutul unei noi perioade de vegetație, al unei noi etape în viața lui și a semenilor săi a colectivităților în care trăiește* [2, p. 36].

Potrivit lui Ion Ghinoiu, autorul cărții „Zile și mituri”, *asemănător divinității, timpul se naște anual, întinerește, se maturizează, îmbătrânește și moare, pentru a renaște după alte 365 de zile. Ciclul sărbătorilor de Anul Nou este unul ritualic, împărțit simetric de Revelion în două segmente: perioada dintre Crăciun și miezul nopții de 31 decembrie și apoi până la Bobotează* [3].

Fiind apreciat una dintre tradițiile principale ale sărbătorii Anului Nou, *Plugușorul* mai simbolizează și ziua nașterii divinității preistorice An, personificare a Soarelui, care poartă epitetul de Nou, așa cum Luna se numește în noaptea reapariției ei pe cer, (Lună) Nouă. În raport de cei doi aștri, Soarele și Luna, calendarele solare sau solar-lunare au fost dedicate zeilor solari (Zeus, Saturn, Siva, Crăciun, Mitra, Iisus) sau zeitelor lunare (Hecate, Artemis, Dochia). *Timpul calendaristic se naște, crește, îmbătrânește și moare pentru a renaște după 365 de zile în noaptea care separă Anul Vechi de Anul Nou* [3].

Dintotdeauna românul a știut să se pregătească și să întâmpine cu

mare fast Anul Nou, în speranța că lucrurile se vor așeza și mai bine în următoarele 365 de zile. Că Zeul Finanțelor va fi mai darnic și generos cu noi, că sănătatea va fi la ea acasă, iar călătoriile și hobby-urile vor fi singurele activități cu care ne vom ocupa marea majoritate a timpului.

Anume prin modul în care se serbează această sărbătoare întruchipează una dintre cele mai mari bucurii ale poporului nostru. În noaptea de Anul Nou, tradițional, românul se roagă către Dumnezeu, iertându-i pe acei care i-au pricinuit rău și încearcă să se împace cu toată lumea urându-le un An Nou fericit. Tot în acest context, în continuare vă propunem o felicitare din balada populară *Miorița* cu funcție de hăitură la Anul Nou, înregistrată în satul Goian, raionul Dubăsari: *La mulți ani cu florișeli; / Multi hopuri hopurati / La mulți ani cu sănătăți. / Sub on snop di busuioc, să vă fie cu noroc; / Sub on snop di nintî creați, / Si aveți o lungă viați. / Când om veni și la anu / În aiastî vremi, / Si va gășam înfloriți / Ca merii, / Ca perii / La nijlocu verii; / Pân la toamna șei bogatî / Di toată lumea lăudatî / Și di noi, voiniși, așteptatî* [4].

Plugușorul din noaptea dintre ani, se zice în popor că trebuie să fie desfășurat cu multă voieșie, și gălăgie produsă într-un mod organizat de către urători exprimând un ritm specific tradiției respective. Această gălăgie organizată potrivit tradiției populare a *Plugușorului*, se crede în popor că va alunga spiritele rele.

De fapt, *Plugușorul* este o colindă având ca subiect munca depusă pentru obținerea pâinii.

Plugușorul este recitat din casă în casă începând cu după amiaza ultimei zile a anului până în zorii primei zile a noului an. Și actualmente, acest obicei este practicat nu numai de cete de maturi, de feciori, dar și de copii. Potrivit tradiției satului Chircani, raionul Cahul, primii care umblau cu *Plugușorul* erau *cetele de copii și adolescenți formate din 2-6 băiței și fetețe cu vârsta cuprinsă între anii 7-15 ani care urau până înnoptă bine. Apoi urmau cete de flăcăi de până la armată și cete de feciori de după armată. Paralel cu aceste cete*

de urători se mai întâlneau, dar mai rar și cete de căsătoriți care mergeau cu uratul doar la părinți, frați, surori, adică la cele mai apropiate rude și prieteni. Din aceste cete făceau parte și femeile, care nu urau ci contribuiau la crearea unei dispoziții specifice tradiției. Drept răsplată pentru urat, colindătorii primesc bani, colaci, fructe (mere, nuci ...). Unii gospodari poftesc urătorii la masa, mai ales cei care au fete de măritat. De obicei, urătura se ține la geam, în ograda gospodarului [5].

Personajul principal al urăturii este chipul generalizat al plugarului, de obicei numit Vasile, crezând că acest nume poartă ceva nobil în el și anume sufletul considerat mai de preț de cât orice altă comoară pe care poate s-o aibă omul și să nu o piardă. *Cel ce nu-si pierde sufletul si credința în viață, acela este mai bogat decât orice rege, căci astfel îl va câștiga pe Dumnezeu și viața veșnică.* (Biblia, Evanghelia după Matei cap. 16, 26)

Tradițional, numele Vasile mai este asemuit cu Sfântul Ierarh Vasile cel Mare, care a trăit în secolul al-IV-lea, și provine dintr-o familie nobi-

— Mânați, băieți!
— Hăi!

Da lelea Varvara când o văzut
Că vine bădița Vasile,
O alergat în casă
Ș-o luat o sătă deasă,
Să cearnă plugărașii prin casă.
Da lelea Marfa o luat o sătă rară
De negară,
Să cearnă cornorașilor pe-afară.
— Mânați, cornari!
— Hăi!

O șernut un sac
Ș-o copt un colac;
O șernut doi saci
Ș-o făcut doi colaci.
Dintr-o nertă -
O pupăză-ndulciță,
Cu zahăr înzăhărită,
Ca pentru noi, plugărași, gătită.
— Mânați, băieți!
— Hăi!

O frânt în două,
Ne-o dat și nouă;
O frânt în trii,
I-o dat și lui Andrii;
O frânt în patru,

I-o dat și lui împăratu;
O frânt în cinci,
I-o dat și lui cel cu ochinși.
Da acela mânca, nu pre mânca,
Da mai tari câinii întărta.
— Mânați, băieți!
— Hăi!

Dați-ne ce ne-ați da,
Că tot nu sântem de ici-acolea,
Da sântem de la Buza Veche,
Unde mâța străchie
Da motocu nu se află locu,
Îmblă-n pod și pes'tot locu
Și i-o rupt lui moș Pârță cojocu.
— Mânați, băieți!
— Hăi!

Dați-ne câte un acușor,
Să le punem în coadă la boișori,
Să margă mai răpijor,
Ca să nu întârzâiem
Pe la casele este de piatră clădite,
Cu var văruiute,
Da s-ajunjem pe la curțile noastre
De nuiete-ngrădite,
Cu glod lichite
Și cu roșu încrestite.
— Mânați, băieți!
— Hăi! [7].

Bibliografie:

1. Dicționar Enciclopedic. Chișinău: Cartier, 2001.
2. Pop, Mihai. Obiceiuri tradiționale românești. București: Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Institutul de Cercetări Etnologice și Diactologice, 1976.
3. Ghinoiu, Ion. Zile și mituri. Enciclopedie a sărbătorilor, ritualurilor, ființelor fabuloase, eroilor, și miturilor, din panteonul popular românesc. <https://www.scribd.com/document/180631318/Ion-Ghinoiu-Zile-%C3%85%C5%B8i-Mituri-Calendarul-%C3%85-A%C6%92ranului-roman>.
4. AF, 1954, ms. 63, f. 75-77; Goian — Dubăsari; inf. Iosif C. Cuciuc, 63 ani; culeg. A. Novac.
5. Din arhiva personală.
6. <https://www.itsybitsy.ro/semnificatia-numelui/vasile/>.
7. AF, 1948, ms. 26, f.30-34; Lunga — Dubăsari; inf. Vladimir Dimitriev, 18 ani; culeg. A. Dînul.

CRISTINA ONCEA, OR. REZINA

Nocturna Bibliotecilor la BPR „M. Eminescu” Rezina

La data de 1 octombrie 2021, toate bibliotecile din țară au fost antrenate într-un grandios eveniment „Nocturna bibliotecilor”. BPR „M. Eminescu” din Rezina s-a implicat activ, cu diverse activități educative. Una dintre acestea a fost activitatea „șezătoare-n pijamale” ideea aparținând doamnei Galina Davîdic, director la BPR „M. Eminescu”.

În colaborare cu IP Liceul Teoretic „Alexandru cel Bun”, clasa a V-a „C”, la secția pentru copii am organizat o șezătoare-n pijamale, unde am citit lucrarea „Șezătoarea” scrisă de Nicolae Rusu. Aceasta a inclus și lansarea Campaniei Naționale „Să citim împreună”, unde diriginta clasei a V-a „C”, doamna Valentina Ciubotaru a fost însoțită de cei mai activi cititori. S-a citit în glas, joc de rol, discuții, păreri, dispoziție bună și relaxantă pentru că lectura are magia sa și pentru că așa trebuie să te simți la o șezătoare-n pijamale. Copiii au făcut cunoștință cu eroii cărții: elefantul Tromp, șoricelul Scârț, iepuroiul Roi, doamna Buhă, rinocerul Rino și multe alte personaje minunate. Povestea invită copiii la o șezătoare neobișnuită a animalelor din menajerie adunați sub conducerea rinocerului Rino pentru a forma o trupă de teatru de amatori. Cartea este plină de umor, momente

emoționante, dar și hazlii, care vor fi pe placul tuturor copiilor.

Micii cititori au constatat că absolut totul se rezumă la cărți și că viitorul nostru poate fi construit doar pe cărțile citite în copilărie. Invităm toți copiii la bibliotecă pentru a împrumuta și a citi cartea „Șezătoarea” de Nicolae Rusu, dar și multe alte cărți care sunt în colecția bibliotecii și își așteaptă cititorii!

Dezvoltarea creativității muzicale. Imaginația muzicală-improvizația

SILVIA CERNIT,
PROFESOR DE PIAN/
MAESTRU DE CONCERT,
GRAD DIDACTIC SUPERIOR
ȘCOALA DE ARTE,
MUN. STRĂȘENI

Există în societatea actuală un interes deosebit pentru dezvoltarea creativității, insistându-se asupra modului în care poate fi descoperită și cultivată această latură umană importantă.

În urma unor cercetări întreprinse în ultimul secol s-a constatat că cei care au beneficiat de educație muzicală și practică muzica, au o evoluție intelectuală superioară prin: gândire logică, memorie durabilă, voință, imaginație, creativitate, disciplină, bun simț, punctualitate, atenție distributivă, afectivitate. Muzica educă și dezvoltă o serie de procese psihice superioare (gândirea), ce devin productive și la alte activități și în alte domenii: analiza, sinteza, comparația, asocierea, disocierea, abstractizarea, generalizarea, concretizarea. De asemenea beneficiarii unei educații muzicale au un limbaj mai fluent, expresiv, dicție clară, nuanță și frazare corectă, scriere corectă, auz fonematic dezvoltat, își însușesc mai repede și corect pronunția.

Termenul de *creativitate* provine din latinescul „creare“ ce înseamnă „a zămâsli“, „a făuri“. El a fost introdus prima dată în psihologie în 1938, iar din momentul în care acest concept a atras atenția specialiștilor, au apărut numeroase definiții ale creativității, fără să fie formulată o definiție general acceptată. Unele definiții sunt contradictorii sau subiective. În *Dicționarul de pedagogie* termenul este definit ca și capacitatea intelectuală de a elabora idei, teorii, modele originale plecând de la date preexistente

Cunoaștem că la baza creației se află *imaginația*: capacitatea creierului de a combina impresiile acumulate și de a construi în baza lor imagini noi. Activitatea de creație se află în dependență de experiența anterioară, căci anume ea pune la dispoziție materialul din care apar în imaginație noi construcții. Așadar *imaginația* este facultatea prin care se manifestă în modul cel mai spontan și viu *gândirea* copiilor.

Într-o lucrare dedicată creativității copilului, psihologul și pedagogul rus Lev Vîgotski afirmă: „Reprezentările noastre ordinare despre creație nu corespund întru totul înțelegerii științifice a acestei noțiuni. În închipuirea obișnuită creația este un domeniu al celor aleși, al genilor, al talentelor, care au creat grandioase opere artistice, au făcut mărețe descoperiri... O astfel de viziune nu este corectă... Creația ca atare e prezentă nu numai acolo

unde apar opere istorice, ci pretutindeni unde lucrează imaginația omului, unde el combină, transformă și inventează ceva nou, oricât de modest ar părea aceasta în fața creațiilor genilor” [5].

Psihologul și filosoful elvețian Jean Piaget susține că dispoziția de a crea este o însușire întâlnită la toți oamenii și care se manifestă cel mai bine în copilărie.

Primele acte de creație ale copilului apar în jocurile libere, atunci când băieții își fac avioane din hârtie, iar fetițele se joacă cu păpușile, pe care le adorm în cântece de leagăn și le dau sfaturi de bună purtare, întocmai cum fac mamele lor. Toate acestea fiind produsul imaginației și al imitației. De asemenea, copilului i se permite să deseneze orice poate el și orice îi trece prin minte (iar asta încă nu e artă!). Sau din momentul în care copilul stăpânește scrisul și cititul i se cere să realizeze compuneri (fără pretenția că ceea ce face el este literatură). Chiar și dansul are marja lui de libertate. Altfel spus, creativitatea este stimulată, creația este permisă.

Așadar, conceptul de creativitate poate fi aplicat atât copilului care se joacă, cât și inventatorului sau omului de artă.

Un asemenea punct de vedere cu privire la creativitate pune în evidență următoarele:

- ✓ toate ființele umane sunt capabile de creativitate - aceasta făcând parte din patrimoniul individual;
- ✓ nu este necesar să fii geniu pentru a fi creativ;
- ✓ creativitatea poate fi stimulată și dezvoltată prin experiențe de viață și prin programe specializate.

Oamenii se nasc cu înzestrări diferite, mai generoase ori mai sărace. Dar în dezvoltarea individului intervine și mediul (poate s-a născut într-un trib primitiv), educația (în familie, școală, în statul respectiv), personalitatea fiecăruia (comoditate, pasiuni colaterale) și altele. Mediul favorabil, poate stimula, poate ajuta individul să se ridice la nivelul prescris de codul său genetic. Dar îl poate și împiedica, mai ales pe cei care nu dispun de forța răbdătoare a geniului. Însă prin educație *se pot forța limitele impuse de ereditate*. Mediul familiar și școala sunt doi factori ce trebuie menționați atunci când vorbim despre

cultivarea creativității. Mediul școlar este cel care descoperă și cultivă creativitatea prin mijloace specifice, iar în momentul de față se subliniază rolul strategiilor activ-participative.

Ion Gagim în cartea sa „Știința și arta educației muzicale” afirmă: „Ca atare, orice contact cu muzica este de natură creativă. Compunere, interpretare, audiție – pretutindeni este prezent elementul (factorul) creativ. Astfel, el va trece ca un fir roșu prin toate activitățile din cadrul lecției: cânt, joc, interpretare la instrumente muzicale, audiție, discuție, exerciții muzical-ritmice ș.a. În această ordine de idei, factorul „creație” va fi prezent nu ca ceva „de dorit” („n-ar fi rău”), ci ca o condiție *obligatorie* a activităților de cunoaștere a muzicii sub orice formă. Lipsa lui ar însemna lipsa unei căi *corecte* de asimilare a muzicii (adică lipsa unei căi *specifice* acestei arte) [1].

Spiritul creator muzical se dezvoltă mai ales în cazurile când copilul posedă o voce caldă și frumoasă. La început melodiile create de copii nu sunt prea frumoase, dar pe măsură ce-și dezvoltă simțul simetriei ritmice și melodice, micile lor creații devin tot mai interesante, servindu-se pentru început de imitarea unor exemple auzite, după care continuă creația originală.

În acest context spiritul de inventivitate pe care-l manifestă aproape toți copiii la vârsta școlară, este necesar să se cultive această *formă superioară a gândirii* și prin predarea muzicii, arătându-le că limbajul muzical le oferă tot atâtea posibilități de a crea ca și limbajul vorbit.

Psihologul rus Boris Teplov în lucrarea sa „Психология музыкальных способностей” susține, ca auzul muzical poate fi divizat în: auz muzical exterior și auz muzical interior (lăuntric). Primul subînțelege capacitatea de percepție a sunetelor reale auzite din exterior. Iar auzul muzical interior se bazează pe competența de a reproduce în gând sunetele muzicale cu ajutorul imaginației muzicale, independent de realele reprezentări auditive. De regulă dezvoltarea auzului muzical exterior și a auzului muzical interior se va produce simultan prin acumularea și îmbogățirea reprezentărilor auditive bazate pe percepția și asimilarea imaginilor auditive care reies din materialul muzical real [4].

Organizarea activităților de creație trebuie să se pornească de la aceea că prin sunetele muzicale se pot exprima *idei* și *sentimente*, dar într-un mod mai specific, poate chiar mai frumos, decât prin vorbire, deoarece sunetele muzicale sunt mai *plăcute* și mai *frumoase*.

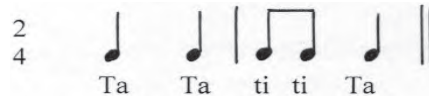
Improvizatia muzicală pe care copilul o efectuează în mod spontan, în cântece și jocuri, constituie punctul de plecare și mijlocul cel mai direct prin care *se realizează dezvoltarea imaginației* și a spiritului de *creație muzicală* în clasele primare la orele de pian.

Exercițiile de improvizație, îndeosebi nu se pot desfășura într-o atmosferă forțată, ci numai prin activități plăcute și atrăgătoare, dându-se deplină libertate spiritului creativ, în manifestarea sa independentă.

Iată câteva forme de activitate prin care se realizează improvizațiile muzicale mai întâi în etapa oral-intuitivă și mai tâziu în etapa notației muzicale.

Improvizatiile ritmice sub formă de „ghicitori” se pot realiza în momentul când copiii au însușit valorile notelor, pe care le exprimă prin silabele ritmice și le recunosc sub formă de dictare orală, în anumite formule ritmice date de profesor. De la dictările ritmice date de profesor se poate trece ușor la improvizațiile ritmice.

a) Profesorul bate din palme o formulă ritmică, de exemplu:

și cere elevului să „ghicească” (recunoască) și să spună prin silabe ritmice duratele pe care le-a auzit.

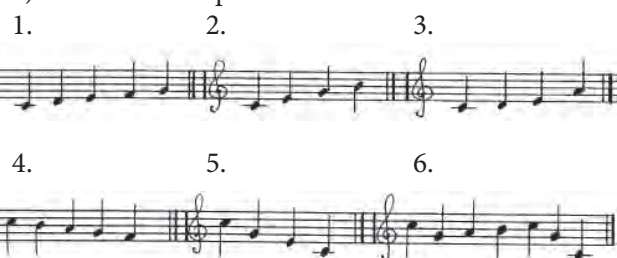
b) Rolul profesorului se încredințează elevului, care bate din palme o altă formulă ritmică, formată din câteva durate, așa cum îi vin în gând, adică „spune o ghicitoare”, pe care trebuie s-o dezlege (să reproducă duratele prin silabe ritmice).

Improvizatia efectuată sub formă de ghicitoare antrenează în mod deosebit elevul, pentru că de fiecare dată el își dorește să dea „ghicitori” mai dificile (în realitate efectuează improvizații din ce în ce mai complexe).

c) În etapa cunoașterii notației muzicale, improvizațiile ritmice se vor putea efectua atât oral, cât și scris, extinzându-se asupra tuturor valorilor de note învățate. În felul acesta, improvizațiile ritmice se vor putea extinde asupra șaisprezecimilor, a pătrimii și optimii cu punct, sincopei și contratimpului, cerând neîncetat elevului să facă apel la capacitatea lor de creație. Așa după cum vom vedea în continuare, improvizațiile ritmice se vor putea efectua atât separat, cât și în combinație cu improvizațiile melodice, ducând în mod treptat la improvizația motiveilor ritmico-melodice.

Improvizatiile melodice. În etapa intuitivă, improvizațiile melodice au o sferă mai limitată, dacă se referă doar la înlănțuirea sunetelor în mod succesiv sau prin salturi, în mers ascendent, descendent sau în zigzag. Plecând de la exercițiile de dictare orală asupra mersului melodiei, profesorul va trece la scurte improvizații a câte 4-5 sunete, pe care le va efectua singur, cerând elevului să „ghicească” sensul melodiei date.

a) Profesorul improvizează:

etc.

De fiecare dată elevul spune dacă melodia urcă sau coboară, prin trepte alăturate (pe scară), sau prin salturi (pe sărite), ori în zigzag.

b) În momentul însă în care se învață sunetele muzicale în cadrul octavei, asociindu-se intonația lor cu denumirea uzuală (do, re, mi etc.) improvizațiile melodice pot îmbrăca forma unor mici compuneri de motive me-

lodge, în care elevul gândește cu sunete și le exprimă pe cale orală. Iar apoi le găsește locul pe claviatură. Acest lucru este perfect posibil atât la etapa oral-intuitivă, cât și în etapa notației muzicale. Mergând pe această cale, elevul se va obișnui să lucreze singur, experimentându-și atât auzul interior prin intonarea sunetelor, cât și imaginația muzicală, datorită căreia reușesc să se creeze relații melodice cât mai plăcute.

c) În etapa notației muzicale, improvizațiile melodice se vor putea extinde asupra sunetelor muzicale exprimate atât oral prin denumirea lor (do, re, mi etc.), cât și în scris prin notele respective. Astfel, copiii vor putea improviza scurte fragmente melodice interpretându-le și la pian. Ca exemplu:

1.

2.

3.

4.

etc.

Improvizația melodică orală este cea mai vie manifestare a *auzului interior*. Căci copilul înainte de a intona fiecare sunet în parte trebuie mai întâi să-l perceapă lăuntric, adică să-l aibă în gând. A improviza melodic înseamnă a *gândi cu sunete* muzicale, ceea ce constituie cea mai importantă condiție pentru a se putea trece la improvizațiile ritmico-melodice. De altfel, nici un fel de improvizație ritmică sau melodică nu este posibilă fără o prealabilă dezvoltare a auzului interior.

Improvizațiile ritmico-melodice se manifestă în mod spontan în etapa oral-intuitivă, prin adăugarea unor sunete noi în linia melodică a cântecelor cunoscute, din care s-au omis anumite pasaje, sau chiar prin improvizarea unor cântece integrate în jocurile copilărești. Copiii, în general, reproduc și improvizează mult mai ușor motive ritmico-melodice decât succesiuni melodice fără un sprigin ritmic. Din această cauză, improvizațiile ritmico-melodice se efectuează pornind de la propoziții sau versuri, care impun un anumit ritm (bineînțeles, după ce în prealabil copiii au reușit să facă improvizații ritmice și melodice separate).

Astfel, profesorul cere elevului să reproducă anumite propoziții scurte ca exemplu: „Ce frumos e-afară”, „Hai să ne jucăm” sau „Primăvara a venit” etc., respectând ritmul care se desprinde de fiecare propoziție, și anume:

2/4
Ce fru - mos e - a - fă - ră Hai să ne ju - căm

2/4
Pri - mă - va - ra a ve - nit

Sau 2/4
Pri - mă - va - ra a ve - nit

După aceasta se cere elevului să spună propoziția „Ce frumos e-afară”, cu sunete cântate și nu vorbite. Dar în același timp exercițiul poate continua, cerând să repete propoziția respectivă și mai frumos, cântând diferite motive ritmico-melodice pe cuvintele date. Astfel elevul va înțelege, că prin muzică el se poate exprima divers și mai frumos decât prin vorbire.

În continuare se va trece la o altă propoziție, cu caracter depresiv, care va fi aplicată în același fel, de exemplu: „Vai săracul puișor/ S-a rănit la un picior”. Profesorul spune copilului să exprime prin cântare durerea, spunând ce-a pățit puișorul. Profesorul va insista asupra *expresivității*, stimulând copilul să redea durerea puișorului prin cântare. În felul acesta, copilul este condus spre înțelegerea muzicii ca limbaj capabil să exprime *diferite sentimente*.

Creația este un proces analog conversației, în care copilul cântă liber, așa cum simte și cum îi vin sunetele în minte, fără să se gândească la construcția muzicală chiar de la început. Libertatea de a cânta aceeași propoziție în mai multe feluri îi dă încredere în *fantezia* sa și-l conduce către exprimarea cât mai adecvată a ideii respective.

Improvizația sub formă de întrebare și răspuns.

Această activitate este o formă mai evoluată de improvizație, care constă într-un dialog muzical între profesor și elev. Improvizația sub formă de întrebare și răspuns este treapta cea mai apropiată de adevărata creație muzicală, întrucât elevul angajat în dialogul muzical este obligat să participe cu toată priceperea și spiritul său inventiv la susținerea discursului, alcătuit din 2-4 sau chiar 8 motive, care se succed după anumite reguli ale simetriei ritmice.

Sprrijinind improvizația pe versurile date, elevul va fi condus ușor spre mici creații orale în felul următor:

Se ia un cântec cunoscut sau o melodie preferată, care se cântă sub formă de dialog între profesor și elev; profesorul cântă primul vers sau motiv, pe o succesiune de sunete ascendente, cu oprirea pe D (dominantă) – motiv antecedent în formă de întrebare –, iar elevul continuă melodia pe versul al doilea, încheind conversația pe T (tonică). De exemplu:

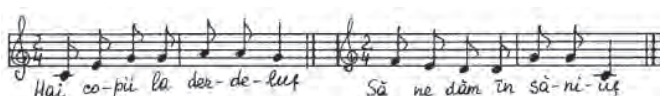
Întrebarea profesorului: Răspunsul elevului:

Hai co-pii la der-de-luș Să ne dăm în să-ni-uș

Sau

Hai co-pii la der-de-luș Să ne dăm în să-ni-uș

Sau

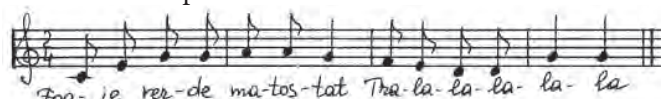

Hai co-pii la der-de-luș Să ne dăm în să-ni-uș

Aceleași versuri pot fi utilizate și pentru alte întrebări și răspunsuri, în care profesorul va stimula prin încurajare răspunsurile elevului, care se vor crea din ce în ce mai frumos.

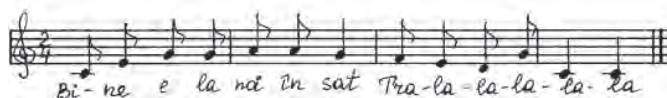
Treptat dialogurile pot fi extinse, de la 2 motive la 4 motive melodice, având drept călăuză structura versurilor

lor literare – pentru fiecare vers literar se va improviza un motiv muzical ritmico-melodic:

Întrebarea profesorului:

Răspunsul elevului:

Forma gramatică, dialogată, se prestează foarte mult la joc și voie bună și deci copilul creează mai ușor decât în monolog și mai artistic, deoarece expansiunea lui este mai mare.

Dialogul cântat în improvizație se desfășoară cu multă naturalețe, dacă în formularea întrebării suspensiunea pe D (dominantă) se face în așa fel ca să impună în mod necesar un răspuns adecvat și simetric, conducând la concluzia pe T (tonică).

După suspensiunea întrebării pe D (dominantă), poate urma suspensiunea pe S (subdominantă) și în continuare pe oricare altă treaptă, având însă grijă să nu se neglijeze simetria ritmică a discursului. Improvizațiile sub formă de întrebare și răspuns pot începe încă din primele lecții ale clasei I, când copiii se simt mult apropiați de jocurile libere de acasă și continuă în clasele mai mari, când se extind asupra elementelor ritmice și melodiilor mai complexe, realizându-se cu ajutorul notației muzicale și fiind interpretate la instrumentul muzical.

Improvizația sub formă de întrebare și răspuns în etapa notației muzicale, constă în crearea spontană a unor motive ritmico-melodice cu denumirea sunetelor respective, exprimate mai întâi oral și apoi scris, întocmai cum se procedează la compunerea propozițiilor vorbite, în lecțiile de gramatică. Acest lucru este deplin posibil dacă gândirea elevului este mereu orientată către intonația și valoarea sunetelor și dacă preocuparea pentru formarea deprinderilor de creație există din primele și până la ultimile clase de studiu.

Am expus formele de activitate, prin care se dezvoltă gândirea, imaginația, creativitatea muzicală dar și sensi-

bilitatea elevului, începând cu clasele primare la orele de pian, pentru a scoate în evidență cât de mult contribuie acestea la îndeplinirea sarcinilor educației intelectuale și estetice și pentru a orienta în acest sens munca cadrelor didactice, care au misiunea de a dezvolta la elevi acele aspecte cheie reflectate în Curriculumul Modular la disciplinele de profil pentru Școlile de Muzică/Arte.

Creativitatea desigur trebuie extinsă și spre activitatea interpretativă, în prezentarea de către elevi a anumitor serbări, în pregătirea unui spectacol artistic cu ieșire în fața unui public.

Voi concluziona: Arta în sine este un domeniu al creativității, iar muzica utilizează un material aplicabil atât în vederea dezvoltării creativității muzicale, cât și a dezvoltării creativității la alte niveluri. Din punct de vedere muzical, creativitatea poate fi privită sub multe aspecte dintre care amintim creativitatea componistică și creativitatea interpretativă. Dar calea cea mai concretă și directă de a ajunge în universul muzicii o reprezintă activitatea muzicală reală, prin practica muzicală. Prin aceasta se va realiza educarea auzului muzical, cultivarea memoriei muzicale, a atenției auditive, formarea și dezvoltarea deprinderilor de interpretare, dar și dezvoltarea proceselor intelectuale superioare - gândirea și imaginația muzicală. Toate vor contribui la educarea sensibilității elevului, la dezvoltarea deprinderilor de percepție muzicală, de simțire și trăire a muzicii, la câștigarea respectului și atașamentului pentru muzică.

Bibliografie:

1. Gagim I., Știința și arta educației muzicale. Chișinău, 1996, (pag. 157).
2. Mamot E., Mamot A., Stea-logostea. Album pianistic pe motive folclorice. București-Chișinău, 2004.
3. Matora-Ionescu A., Tudorie E., Scornea T., Metodi- ca predării muzicii în școala de opt ani. București, 1965.
4. Теплов В. М., Психология музыкальных способностей. Москва-Ленинград, 1947.
5. Vigotski L. S., Воображение и творчество в детском возрасте. Москва, 1991.

ABONAREA LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE” pentru anul curent

poate fi făcută începând cu orice lună
la toate oficiile poștale

Indice abonare „Poșta Moldovei”: **PM32118**

Abonament pentru **o lună** — **25 lei**

Abonament pentru **6 luni** — **150 lei**

GRIGORE GRIGORESCU

Cronicar identitar și spadasin divin

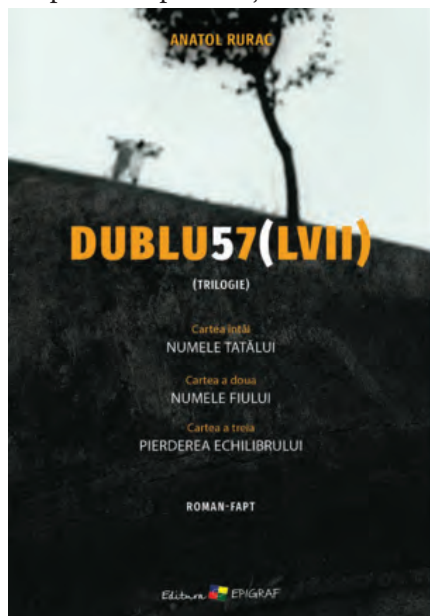
Romanul istoriografic genealogic al pictorului scriitor luptător, descendent din Țara de Sus, **Anatol Rurac**, DUBLU 57(LVII), trilogie (Editura Epigraf, 2021, 520 pagini), este cardiograma rezistenței generaționiste a etosului românesc la de-naționalizare–deșărarea, genocidar imperială în proiecție bucovineană (cernăuțeană) posteminesceană, epopee omonimă odei eminesciene în metru antic („...pe mine Mie redă-mă!”), plăsmuită în genul fruntariilor literare transparente și corespondente cu „romanul-fapt” sachian — Pe mine mie redă-mă (Editura Arc, 2013), coautorii-mărturisitori premergători: „Arhip Cibotaru — „Pe vremea lui Teleucă, Ion Druță Lupaniada și Îngerul supraviețuirii, Istoria istoriilor mele de Ion Țurcanu, Jurnalul lui Vladimir Beșleagă” (Gheorghe Erizanu).

Coborător biruitor plecat desculți din Cernăuți spre Chișinău (N. Dabija), satul Stanilești, raionul Nouă Sulițe (fostul județ Hotin), de lângă Cristinești lui Hasdeu — A. Rurac rămâne ostașul credincios cruciadei rezistenței și bătăliilor pe baricadele artistice cristice. Evocăm aici faptul emblematic semienigmatic: în 1983 a susținut teza de licență inedită — Corespondențe tipologice între pictură și poezie (Eminescu, Lermontov, Delacroix, Kiprenskii. L-am cunoscut și recunoscut ca oștean exponențial al frontismului politic și artistic (neo)mioritic, devotat cavalier al iluziilor naționaliste luminate până actualmente, intransigent neviolent apărător al cauzei naționale intelectuale. Nu s-a resemnat și n-a trădat camarazii, inclusiv camaraderia I. Roșca, ulterior aliat ori racolat de Partidul Liberal infernal, dublu perdant politic. Numai ineputizabila dânsului energie etnică

etico-estetică putea să-i alimenteze toate bătăliile extenuante victorioase, rateuri prăpăstioase cu menținerea în câmpurile minate stresante patru decenii.

Sumarul romanului este o tablă de materii metaforice, mistice și aforistice, nițel originalizatoare, dar salvatoare prin abundența ideăției interogative cognitive, introvertită și extrapolată caleidoscopic. Exemplificăm intriga capitoului 5: „Soarta încet lunecă spre faza predestinată sau Uniunea Artiștilor Plastici este o entitate fatală...”, unde a fost președinte patru mandate glorioase (1996—2009). Evident, scriitorimea sensibilă va reacționa și raporta soarta similară a Uniunii Scriitorilor — pacifiști socialiști poststalinisti, precum le etala și compara verbal A. Rurac, cunoscătorul interiorului lor roșu-restaurant — mori producătoare de mizerii morale aliterare acronice, situat „pe muchie de cuțit. Nu știu dacă e bine ori rău de a vedea lumea distinct, una doar a ta, altfel decât o văd alții!” (Mihail Grecu).

Haiducia lui singulară inegală neapreciată public și nemedaliată,

dânsul respinge onorurile și titlaturile statale tribale, având toate posibilitățile de a intra în posesia pricopsitoare nestingheritoare. Va rămâne în memoria colectivă ca vârful de lance al demonstrațiilor anticomuniste din PMAN, scenaristul orașelului liber de comunism, proiect conceput și lansat de el...

Aportul scriitoricesc al autenticului autor este inestimabil întru diagnosticarea patologiilor domeniului creației plastice, literare, artistice etc. epocii actuale — artizani ai tributului și teribilismului schismatic prin care exegeții viitorimii vor decanta și remedia adevărul din sfera artelor plastice (întâiul geniu național, N. Crainic).

În ipostaza de cronicar „iconar al literelor” (Em. Galaicu-Păun), Anatol Rurac pretinde a fi un purgator, asanator și răzbunător al suferințelor sacrificiale strămoșești.

Mărturisesc și recunosc public: întru a nu mă debusola și dezorienta în vacarmul unionist, politicianist, basarabenist, verific opiniile cu talmăcirile spadasinului Rurac, prezență publică incandescentă, inocentă și decentă neobosită pe rețelele socializatoare, saloane literare, polemice filosofiei politice și artistice, splendid spectacol spiritual, pentru care-l prețuiesc, mulțumesc și-l învrednesc (decretez) neam de os domnesc panromânesc.

Doctorul cu suflet de artist

VETA GHIMPU MUNTEANU,
MAESTRU ÎN ARTĂ

Cu Tudor Babanuță am învățat într-o clasă la școala din satul Zărnești, Cahul. Era unul dintre cei mai buni elevi, o fire retrasă, destul de serios pentru vârsta lui, care nu se amesteca cu mulțimea. Așa mi-l amintesc, așa îl știam și mai știu că și dorea să devină jurnalist, îi plăcea să scrie.

Peste ani ne-am întâlnit, el deținând un post mare — șef la Policlinică stomatologică din Anenii Noi, medic-chirurg. De unde până unde?

Ne-am înțeles să merg la Anenii Noi să-l vizitez la locul de muncă, dar și acasă, fiindcă și-a făcut cuibul în această localitate, de mai mulți ani.

Cât am mers în mașină pe drum cu contabila policlinicii Ludmila Preașcă, o femeie tânără și binevoitoare, am aflat mai multe despre colegul meu. Cam ceea ce îmi închipuiam, că e o fire blajină și binevoitoare, înțelegătoare, dar în același timp exigentă. E supranumit "Tatăl nostru", datorită grijii ce le-o poartă. Am auzit numai vorbe de bine despre tine. Pe ea personal a susținut-o atunci când i-a spus că așteaptă al treilea copil, ba chiar a încurajat-o, nu s-a speriat ca șef că va rămâne pe un timp fără contabilă. Când îmbini profesionalismul cu calitățile omenesti e extraordinar.

Ajunsa la policlinică, m-a surprins, că pe coridorul lung și îngust unde stăteau pacienții în așteptare, era un televizor de la care se difuza muzică populară. Iar din biroul dumnealui răsunau cântecele Mariei Lătărețu. Nu a trecut mult la mijloc până când doctorul Tudor Babanuță,

echipat ca un scafandru de cosmonaut, a intrat în birou. Își scotea rând pe rând echipamentul, fiind tot transparent. L-am așteptat să-și revină. Ne-am îmbrățișat, așa ca pe timp de pandemie și imediat din dosul perdelei de la geam a scos un buchet de crizanteme albe și mi le-a oferit. „Să înțeleg că și imaginile cu mine de la televizorul din coridor și cântecele Mariei Lătărețu au fost pregătite special?”. Imaginile da, dar pe Maria Lătărețu, Ileana Sărăroiu, Maria Tănase le ascult zilnic, mi-a răspuns colegul. Sincer, am rămas surprinsă. Nu cunoșteam că fostul meu coleg de școală iubea atât de mult cântecul popular. Ba, l-am descoperit în niște poze din tinerețe, cântând în cor. I-am propus să începem imediat dialogul, mai ales că mă și făcuse curioasă după aceste descoperiri.

V. Gh. Munteanu (V.Gh.M.): Când erai copil la școală, erai o fire mai retrasă, mă gândesc, că acest lucru venea de acasă, de la responsabilitățile dintr-o familie numeroasă ca a voastră, din educația de acolo. Vorbește-mi, te rog, despre copilăria ta, de frați, surori, părinți.

T. Babanuță (T.B.): Părinții mei au fost Afansie Babanuță, lucrător în administrația colhozului și mama Vera, care a lucrat foarte mulți ani la grădinița din sat. Mama de baștină e din satul Larga, raionul Cahul din familia Focșa. În copilărie mergeam foarte des acolo la bunici. Părinții noștri ne-au dat o educație aleasă, țineau să învățăm bine, să fim respectuoși cu oamenii satului. Am fost opt copii în familie și ne-am educat unul pe altul. Eu fiind cel de al șaselea.

V.Gh.M.: La școală erai unul dintre cei mai buni elevi. Aveați în familie un cult pentru carte?

T.B.: Mama chiar pune mare accent pe acest lucru, tata era mai lejer. Eu, însă, am avut o motivație aparte. Fratele mai mare, Nicolae, era șofer pe vremea aceea și deseori mă lua cu el pe câmp și câte un pic mă învăța să mănuiesc volanul. Dar îmi pune condiții — doar dacă voi avea note bune la școală, mă va mai lăsa să conduc mașina. Atât de mult m-a cointerestat, că rupeam cărțile învățând. În primele clase nu prea străluceam eu, mai apoi, însă, pe lângă motivație prinsesem și gust. Chiar îmi plăcea să fac carte.

V.Gh.M.: Îți amintești de primii tăi învățători?

T.B.: Doamna Stepanida Vișnevschi a fost prima mea învățătoare. M-a marcat prin principialitate și severitate, prin cerințele ei. Chiar dacă eram printre cei mai dezghețați în clasă, odată nu i-am putut răspunde la anumite teme și m-a lăsat după lecții ca să recuperez. Acest lucrul m-a marcat, m-a mobilizat și m-a responsabilizat.

V.Gh.M.: Când am venit la Zărnești la școală eram în clase paralele, abia în clasa a opta clasele s-au unit și diriginte ne-a devenit Alexandru Niculiță. Atunci aflasem că visul tău era să devii jurnalist. De ce anume jurnalist?

T.B.: Îmi plăcea să scriu mici articole despre activitățile ce le făceam la școală. Publicam și la ziarul raional și la cel republican. Primeam răspuns cu încurajări de a scrie în continuare.

V.Gh.M.: Pe timpuri trebuia să ai doi ani de experiență de lucru în domeniu ca să susții examenele la facultatea de jurnalism. Din câte știu ai ales să faci medicină, fiindcă la această instituție exista Facultatea profesiilor obștești unde puteai studia și jurnalism. Până la urmă ai mai făcut această facultate?

T.B.: Nu. Atunci când am mers la studii am ales, totuși, medicina în urma unor discuții cu un reprezentant de la Institutul de medicină din Chișinău, care m-a orientat profesional către această alegere. Apoi la facultate eram foarte prins în studii, începuse să-mi placă și am abandonat ideea de a deveni jurnalist. Îmi place foarte mult medicina. Am 43 de ani de când sunt în acest domeniu.

V.Gh.M.: De ce din toată medicina ai ales să faci stomatologie?

T.B.: Atunci când am depus actele la comisia de primire mi s-a spus că stomatologia e foarte potrivită pentru un bărbat și eu i-am crezut. După absolvirea facultății am făcut un an de internatură la Policlinica numărul unsprezece din Chișinău. După finalizarea internaturii am fost repartizat la spitalul din raionul Comrat, satul Chirsova, unde am lucrat circa 4 ani. Apoi pe vreo trei patru luni am fost trimis la Institutul de perfecționare a medicilor din Kiev unde am făcut chirurgie maxilo-facială. După absolvirea acestor cursuri am fost repartizat la Comrat pe post de chirurg. Aici m-am și căsătorit.

V.Gh.M.: Soția ai cunoscut-o la Comrat?

T.B.: Da. Lucra contabilă la Întreprinderea vinicolă, la fel după repartizare. Ne-am văzut și ne-am îndrăgostit până peste urechi.

V.Gh.M.: A venit la stomatolog?

T.B.: Nu, eu am mers la Întreprinderea vinicolă, aveam acolo niște prieteni. Nunta am făcut-o la Chișinău, nănașa fiind sora ei, iar nănașul era șef adjunct la Baza farmaceutică republicană unde aveau o ospătărie foarte spațioasă.

V.Gh.M.: În ce an se întâmpla acest eveniment?

T.B.: În 1983.

V.Gh.M.: Și de ce ați hotărât să veniți la Anenii noi?

T.B.: Ne doream să ne stabilim la Chișinău, fiindcă părinții soției erau la Chișinău, sora ei la fel și sora mea erau aici, dar nu a fost să fie. Nu era așa de simplu pe timpuri să te stabilești în capitală. Am ales să rămânem în Anenii Noi, fiind o localitate în coasta Chișinăului. Am pornit lucrul la Policlinica stomatologică din Anenii Noi ca terapeut, apoi protezist și după — chirurg.

V.Gh.M.: Cum a evoluat cariera ta profesională?

T.B.: Veneam la lucru cu mare plăcere. Îndrăgisem profesia și m-am dedicat ei. Mă implicam în muncă cu toate cunoștințele, dibăcia și dedarea. Toate acestea calități sunt necesare pentru profesia dată. Și clar e foarte importantă și compasiunea pentru pacient.

V.Gh.M.: Chiar voiam să te întreb dacă denoți înțelegere și compasiune pentru pacientul din fața ta?

T.B.: Da, bineînțeles, fără această nu poți fi un medic adevărat.

V.Gh.M.: Se spune că uneori ești chemat de urgență și de două-trei ori pe noapte, când ai cazuri grave de operat în urma accidentelor rutiere, traume grele.

T.B.: Da, tare des.

V.Gh.M.: Nu-ți este frică când te apuci de cazuri grave?

T.B.: Să știi că nu. Pe mine mai mult mă sperie când văd pacienții cu membrele fracturate, ceea ce ține de față, e specialitatea mea. Mulți chirurgi generaliști se tem să opereze

această regiune a corpului, partea facială, obraji, buzele și gâtul până la clavicule — tot ce ține de cap, frunte, ochi, urechi, gură. Mulți trimit după mine să vin la asemenea operații.

V.Gh.M.: Ai avut cazuri în care nu ai reușit?

T.B.: Am avut nereușite în traume severe cu sângerări mari, plăgi profunde. Când nu mă puteam isprăvi de unul singur apelam la aviația sanitară, transportam pacienții la Chișinău. Am și pierdut pacienți.

V.Gh.M.: Ce simte un medic când pierde un pacient?

T.B.: Un stres enorm, o stare depresivă. Te învinovățești, că poate nu ai făcut tot ce se putea pentru salvarea pacientului.

V.Gh.M.: Se spune că medicii chirurghi au o viață mai scurtă, fiindcă ei trec prin sufletul lor suferința pacienților. Poate de aici și acel infarct prin care ai trecut?

T.B.: Cam așa este. Tot tabloul clinic al bolnavului acționează și asupra psihicului medicului, asupra ritmului anormal de viață, a nopților nedormite.

V.Gh.M.: Cu toate astea, Tudor Babanuță revine din nou și din nou la muncă cu aceeași dragoste și pasiune. Deși cred că e mai complicat să revii după anumite probleme de sănătate. Știi că anul acesta ai trecut foarte greu și complicat și prin Covid.

T.B.: Da. Bineînțeles. Obosesc mai repede, nu mai am aceeași rezis-

tență. Chiar simt necesitatea de a mă odihni deja. Dar am un angajament față de mine, față de fiul care merge pe urmele mele în ale meseriei, să-l mai învăț câte ceva.

V.Gh.M.: Vorbește-mi despre cei 2 copii ai tăi.

T.B.: Am o fată și un băiat. Fiica Galina e contabilă ca și măică sa, iar fiul Tudor e medic stomatolog ca și mine. Lucrează în acest domeniu de 7 ani. Mi-a preluat funcția de Șef de policlinică prin concursul organizat de Consiliul raional, după ce eu, conform vârstei, am plecat din acest post.

V.Gh.M.: L-ai influențat în alegerea profesiei?

T.B.: Da, bineînțeles. Făcu-

se școala de medicină — tehnician dentar. Îi plăcea profesia, are niște abilități aparte. Apoi la propunerea mea a mers și a făcut și facultatea.

V.Gh.M.: Câți ani ai fost șef de clinică?

T.B.: Timp de 30 de ani. Și am avut în subordine peste 20 de medici stomatologi cu cei din cele 10 filiale rurale.

V.Gh.M.: Cum îți tratezi subalternii?

T.B.: Subalternii trebuie să-și onoreze obligațiunile funcționale, dar niciodată n-am uitat de omenie și corectitudine. Uneori îi tratez ca pe copiii mei, îi înțeleg și ajut, dar când trebuie mai ridic și vocea.

V.Gh.M.: De aceea ești supranumit de ei "Tatăl nostru"?

T.B.: Poate. Pe parcursul anilor m-am străduit să nu obișnuiesc pe nimeni. Bine, că tuturor nu le poți intra în voie, dar în linii generale am avut mereu o atitudine grijulie și înțelegătoare față de ei. "Un conducător veritabil e acela care nu încurcă specialiștilor buni să-și exercite meseria", spunea academicianul Serghei Capița.

V.Gh.M.: Mă bucur să aud că tu ai folosit șefia, pentru a-ți ajuta subalternii și nu a-i predomina.

V.Gh.M.: Am ținut cu tot dinadinsul să mai aflu din părerile colegilor de breaslă ale domnului Tudor Babanuță.

Ion Bulat, medic stomatolog, rengenolog și protezist:

„Îl cunosc pe domnul Babanuță de prin anul 1988. E un foarte bun specialist. Nu a avut niciodată probleme nici cu pacienții, nici cu colegii. În colectiv se poartă foarte frumos, pentru asta îl stimăm cu toții. Atunci când a bolit de covid și nu a venit vreo-o trei luni la serviciu s-a simțit lipsa lui. Are o specialitate foarte dificilă — chirurg și el practic e de neînlocuit”

Vasile Postolache — medic stomatolog terapeut:

„Lucrez cu domnul Babanuță de pe când eram student, din anul 2004. În 2010 am fost repartizat, aici, la Anenii noi în Clinica stomatologică.

Pentru mine e ca un tată, m-a ajutat, m-a orientat. Ceea ce cunosc astăzi e datorită dumnealui. Universitatea mi-a dat cunoștințe în teorie, dar domnul Babanuță m-a ajutat în practică.

Este o ființă blândă, foarte atent cu pacienții și personalul medical. E un om cu suflet mare. E foarte corect și exigent.

De când am început activitatea tind să fiu ca el în lucru și în com-

portamentul de zi cu zi.”

V.Gh.M.: Am revenit la eroul nostru Tudor Babanuță.

Acum Tudor Babanuță deține doar funcția de medic chirurg și lucrează în subordinea fiului său. Cum e să fii în astfel de rol?

T.B.: Mă strădui să fiu exemplar. Să-l ascult, să nu încalc disciplina. (Râde).

V.Gh.M.: Mi-ai mărturisit că ai obosit și că ai pleca la odihna bine-meritată. Chiar ai putea s-o faci? Cu

ce te vei putea ocupa după?

T.B.: Mi-ași căuta de sănătate, ași mai merge la sanatorii. Ași frecventa teatrele și sălile de concerte, că tare de mult n-am mai fost. Am un pic de pământ pe lângă casă, livadă, vie..... și astea îmi mai i-au din timp.

V.Gh.M.: Cum e Tudor Babanuță ca familist?

T.B.: Aici trebuie s-o întrebați pe soția mea. (Râde). Avem o familie ca și toate celelalte, cu bune și rele. Nu sunt o excepție, am și eu neajunsuri. Dar soția m-a înțeles întotdeauna și eu am fost mereu cu bunăvoință și înțelegere față de ea. Am preluat modelul de viață al părinților mei. În familia mea de acasă a domnit pacea și liniștea, armonia și ajutorul reciproc. N-am auzit niciodată ceartă.

V.Gh.M.: N-am ezitat și am provocat-o și pe soția doctorului Babanuță să ne spună ceea ce nu știe toată lumea despre dumnealui.

Margareta Babanuță: Tudor este un soț și un familist bun deși se dedică serviciului mai mult decât familiei. Suntem împreună de 38 de ani, am trăit clipe de bucurii și împliniri, dar și neajunsuri, și nereușite pe care am știut să le depășim. Cu greutate, dar am construit împreună o casă mare și frumoasă.

El e o fire mai introvertă, nu vorbește prea mult, dar eu îi simt stările sufletești după felul cum intră în casă, după gest, mimică. Sunt o norocoasă că am un asemenea bărbat alături, nu m-a obișnuit niciodată, e o fire calculată și liniștită. Tudor e și un tată bun. Am crescut

și educat 2 copii care și-au croit destinul urmând calea părinților. Este un sprijin și un mentor pentru fecior care l-a urmat în profesie. Este o fire altruistă și cu compasiune pentru cei obijduiți de soartă. Se implică în multe acte de binefacere. Această este o trăsătură a lui, mai mulți ani la rând oferim pachete cu alimente bătrânilor singuratici de pe strada noastră. La sărbătorile de Paște am făcut o donație, un televizor, ustensile de frizerie, dulciuri Centrului de plasament temporar al copiilor din familii social vulnerabile din Anenii Noi. Am mai donat o mașină de spălat unei familii cu mulți copii și surse financiare pentru alți 2 copii diagnosticați cu cancer.

Tudor este un gospodar bun, menține curtea și ordinea, îi plac comoditățile casnice, îi place tot ce pregătesc acasă. Nu este amator de baruri și cafenele. Ce pot să mai spun, să mi-l păzească bunul Dumnezeu și să ne mai bucurăm împreună de viață încă mulți, mulți ani.

V.Gh.M.: Revin la discuția cu Tudor Babanuță. Astăzi copiii îți sunt mari, realizați, ești bunic cu doi nepoți.

T.B.: Am o imensă bucurie pentru copiii mei, iar nepoții sunt dragostea supremă. Ne mândrim cu copiii noștri, care și-au găsit rostul în viață și care au alege calități omeștești.

V.Gh.M.: Dacă ai putea să întorci roata vieții, ce ai alege, jurnalism, sau medicina?

T.B.: Cred că, totuși, ași face medicină.

V.Gh.M.: Știu că pentru munca ta ai și niște mențiuni de stat.

T.B.: Anul trecut am fost decorat cu medalia „Nicolae Testemițeanu”, iar ceva mai înainte cu „Crucea recunoștinței” pentru că am participat în calitate de medic la evenimentele din Transnistria.

V.Gh.M.: Ești un om fericit?

T.B.: Cred că da. Dacă am lucrul pe care-l iubesc, am familie frumoasă, casă, copii, nepoți... Doamne, ce îmi mai trebuie? Pot să zic că am o viață de om împlinit.

V.Gh.M.: Să-ți mai dea Domnul ani ca să te poți bucura de tot ce ai și de ce ai obținut cu mintea ta, cu

principiile tale de viață. Mă bucur după atâția ani să-mi redescopăr colegul de clasă, cel foarte binevoitor, mereu zâmbitor și care râde cu poftă la orice întorsătură de frază, astăzi doctor de categorie superioară.

T.B.: Într-un cântec interpretat de Cornel Constantiniu, am depistat aceste rânduri: „Am uitat ce-a trecut, N-am aflat ce-am pierdut, Am iertat ce-am greșit, Am visat ce-am trăit”. Cam așa mi-ași caracteriza eu principiile și viața.

V.Gh.M.: Să fii sănătos și să-ți onorezi principiile, munca și dragostea ta față de cei apropiați.

T.B.: Mulțumesc.

Nu uitați, abonarea la revista

„REALITĂȚI CULTURALE”

pentru anul 2022

poate fi făcută la toate oficiile poștale

Artizanatul — profesia pentru suflet

Fiecare ne alegem profesia „țin-tind” pentru anii de viață îndelungați — pentru a avea un loc de muncă și un mijloc de existență. Dar, printre numărul imens de profesii moderne, se numără cele care ne sunt cunoscute de multă vreme și au o semnificație culturală bogată. Acestea sunt profesii, în primul rând pentru suflet, și doar apoi — pentru bani! Și aceasta este munca unui meșter popular.

Meșteșugurile populare reprezintă procesul de creare a obiectelor realizate manual din diverse materiale aflate la îndemână. Meșterii folosesc tot ce le cade în mână: lut, lemn, frânhii, bucăți de pânză, ață, piele, pănuși de porumb, paie, lozie, nuiele de răchită. Autoexprimarea creativă nu are limite, de importanță majoră fiind simțul estetic al frumosului și autenticitate artistică. Munca unui artizan este un proces creativ complex, realizat manual, cu o anumită tehnică de execuție, bazată pe istoria, cultura și arta regiunii reprezentate. Fiecare creație a meșterilor este specială, unică și originală! Astăzi, lucrurile create de ei sunt foarte populare și atrag

atenția oamenilor, deoarece lucrările acestora sunt neobișnuite și create mai mult pentru amatorii luminați decât pentru consumul în masă. Turisții sunt bucuroși să le procure în calitate de suvenire. Astăzi, artizanatul își ocupă locul său alături cu multe sfere ale muncii, făcându-i pe oameni fericiți și oferindu-le posibilitatea de a face ceea ce le place, în timp ce își câștigă și existența.

Arta populară tradițională reprezintă cea mai mare avuție spirituală, mărturisind talentul, culoarea și priceperea poporului moldovenesc, astăzi fiind o moștenire culturală

și un viu exemplu de continuitate a tradiției. Principalele tipuri de meșteșuguri populare moldovenești sunt: țesutul manual, costumul național, croșetatul, olăritul, prelucrarea artistică a lemnului, precum și împletitul din paie, pănuși, lozie, nuiele de răchită. Datorită artei artizanale, se confecționează cele importante obiectele de uz casnic care determină și exprimă în mare măsură caracterul național al poporului moldovenesc. Ca exemplu covorul tradițional moldovenesc...cât de mult se distinge prin ornamentație bogată, colorată și foarte adâncă în sens (geometric, coloristic, zoomorf și antropomorf). Cum a fi „letopisețul cronic” care reflectă viața și cotidianul poporului nostru. Fiecare linie, fiecare model, combinație de culori, absolut totul este de mare importanță, căci fiecare își are semnificația sa! Iar costumul național este „ghidul” prin vremuri care redă istoria moldovenilor în limbajul broderiei, prin care meșteritele au reflectat modul de viață, scopul și interacțiunea etnică cu alte popoare. Toate acestea se transmit din generație în generație în mod autentic și reprezintă un adevărat tezaur al artei populare moldovenești.

În 1975 UNESCO, după o amplă muncă de cercetare, a aprobat Convenția Internațională, care se referă la salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, prin care organizația mondială a acordat atenție inclusiv cunoștințelor și abilităților legate de meșteșugurile tradiționale, declarând ziua de 16 noiembrie drept Ziua Mondială a Artizanatului.

Cu acest prilej, în scopul dezvoltării interesului cognitiv, pentru perpetuarea istoriei artei populare a raionului Ștefan Vodă, cât și pentru demonstrarea activităților centrelor meșteșugărești din regiunea noastră, au fost organizate în această zi expoziții tematice, etnografice și masterclass-uri. Pe 16 noiembrie, în centrele meșteșugărești raionale au început să funcționeze războaiele de țesut și olărit, care sunt în același timp expozate muzeale, demonstrând în mod evident oaspeților procesul de creare a unei opere ale meșterilor. Brodezele și-au întins prosoapele, fețele de masă și hainele brodate cu pricepere, iscusință, țesute și croșetate din cele mai fine ațe.

Raionul nostru înregistrează 50 de meșteri populari, care activează sub egida instituțiilor de cultură din raionul Ștefan Vodă. Lucrările multora din ei au fost expuse și prezentate în această zi. Unele dintre centre s-au bucurat și de oaspeți întâmpinați cu pâine și sare, evidențiind astfel semnificația evenimentului! Aș dori să remarc în special munca conducătorilor centrelor meșteșugărești din satele Olănești, Talmaza și Carahasani — Ludmila Pisarenco, Ana Corceac, Tatiana Pușcă, Elisa-

veta Pronoza și Galina Marinescu — active, creative, responsabile și foarte talentate! De asemenea, vreau să mulțumesc primarilor Eugeniu Prutean (s. Talmaza) și Iurii Ostafii (s. Olănești) pentru sprijinul și inițiativa lor în desfășurarea sărbătorii!

La fel, în raion activează 10 centre artizanale — „*Țărăncuța*” — port popular/țesut (s. Carahasani); „*Ametist*” — croșetă panglici; „*Fantezie*” — croșeta și „*Arta pănușii*” — pănuși de porumb (s. Talmaza); „*Lumea magică a meșteșugurilor*” — meșteșugărit modern și tradițional (s. Olănești), „*Bunicuța Parascovia*”

— **țesutul covoarelor/prosoapelor/țolincelor** (s. Ermoclia); „*La Tatiana*” — **fibre vegetale** și „*Trandafri de Valentina*” — **împletitul/croșetatul/cusutul/brodieria artistică/arta dantelei/lucrări din hârtie și postav** ș.a.(s. Tudora); „*Vasilisa*” — croșeta/împletitul (s. Caplani); „*Zehra*” — păpuși populare mini (s. Ștefănești). Acesta din urmă nu a participat la ediția curentă a Zilei Artizanatului din cauza plecării în lumea dreptilor a conducătorului. Regretata Anna Pădurean a fost inima centrului și un meșter popular, creând mini-păpuși unice în stil național. Sperăm, că cineva va însuși tehnica de confecționare și va continua munca acestei femei talentate. Acest fapt ar demonstra încă o dată marea importanță a continuității tradițiilor și aptitudinilor transmise din generație în generație.

Fiecare dintre meșteșugurile populare ne aduce mai aproape de autenticitatea vieții de odinioară și de valorile pe care aceasta le înglobează, iar meșterii populari sunt făuritorii frumoaselor și nemuritoarelor tradiții care-și posedă profesia pentru suflet!

Educarea și dezvoltarea gândirii muzicale proprii a elevului-pianist

CRISTINA STANCOV
PROFESOR, GDI, CATEDRA PIAN
CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN
EDUCAȚIE ARTISTICĂ
ȘTEFAN NEAGA

Muzica este considerată expresia cea mai directă a sufletului omului. Ea a fost, este și va fi o fereastră pe care sufletul o deschide spre Univers; o fereastră pe care omul o deschide spre sine însuși.

În dezvoltarea particularităților individuale artistice ale elevului un loc aparte o ocupă problema educării și dezvoltării gândirii muzicale proprii a discipolului asupra lucrărilor muzicale. Profesorul are rolul de a iniția elevul în arta interpretării atât din punct de vedere al tehnicii cât și al esteticii, ce include astăzi o abordare clară stilistică a repertoriului. Rezolvarea ecuației profesor-elev, desfășurată pe parcursul procesului de studii, trebuie să aibă ca rezultat crearea stilului interpretativ propriu al elevului-interpret. În acest context putem îmbina mai multe elemente:

1. Personalitatea și caracterul

- procese psihice intelectuale, afective, volitive: inteligență, răbdare, atenție, concentrare, memorie, spirit de observație, imaginație, creativitate, voință de muncă orientată spre un scop;
- cultură generală;
- cultură muzicală, teoretică și practică;
- aptitudini muzicale: auz melodic, armonic, polifonic, simțul ritmic, dinamica, frazarea.

2. Stilul de muncă

- bagaj de metode și procedee: expresiv-neexpresiv, de la rar la repede, ritm variat, diverse modalități de atac pianistic;
- egalitate în pasaje.
- frazarea și reliefașarea sensului, integritatea conținutului-obiectiv principal.

3. Experiența scenică

- o verificare, audiere;
- examen;

- concurs;
- înregistrare.

O bună interpretare nu se reduce însă la respectarea mecanică și strictă a textului, ci mai presupune o contribuție personală, creatoare din partea interpretului. Dar originalitatea și autenticitatea unei redări artistice sunt dependente nemijlocit de afirmarea unei atitudini estetice. Gândirea muzicală începe evoluția sa cu operarea liberă, creativă a imaginilor muzicale. De la imagini simple, elementare spre integrarea și generalizarea lor — iată calea dezvoltării gândirii muzicale. Dar „imaginea” în artă reflectă o anumită stare emoțională, afectivă. Astfel, putem deduce că gândirea muzicală nu poate revoluționa fără dezvoltarea sensibilității muzicale. Dezvoltarea gândirii muzicale, care va înlesni înțelegerea muzicii (a formei și a conținutului) duce la trăirea estetică a muzicii și la dezvoltarea spirituală a muzicianului.

Alfred Cortot spunea: „Am considerat întotdeauna esențial ca interpretul să încerce printr-un efort de inteligență și de previziune, să pătrundă intențiile autorului său, mai de grabă, aceste intenții, în majoritatea cazurilor, rămânându-i nedescifrate, să le substituie pe ale sale, încercând astfel, prin ipoteză, găsirea mobilurilor secrete ale inspirației.” — „La musique française pour piano”.

Educarea și dezvoltarea gândirii muzicale proprii a elevului-pianist este o sarcină importantă a pedagogului, care de fapt ascultându-l și verificându-l la fiecare lecție îl ajută să descopere problemele ce apar pe

parcursul creației și totodată profesorul observă cum în timpul procesului de studiere a creației discipolul singur soluționează acele probleme. Profesorul de pian formează și dezvoltă gândirea elevului în măsura în care este solicitat la activitatea artistico-mentală independentă, dându-i spre rezolvare sarcini conform capacității sale de gândire muzicală interpretativă și euristică la momentul dat. O eroare pedagogică constituie faptul de a prezenta „de-a gata” elevului soluțiile problemelor apărute pe parcursul studiului.

La dezvoltarea gândirii muzicale pot contribui următoarele metode:

- ▶ evidențierea „motivului-cheie” a creației muzicale;
- ▶ analiza stilului interpretativ a marilor muzicieni-interpreti;
- ▶ studierea creațiilor literare, de artă plastică etc., asemănătoare după conținutul artistic;
- ▶ compararea redacțiilor diferite (de ex., a sonatelor lui Ludwig van Beethoven în redacțiile lui A. Goldenweiser și Artur Schnabel);
- ▶ găsirea intonațiilor generale și a „punctelor de reper” în baza cărora se desfășoară gândul muzical;
- ▶ alcătuirea diferitelor concepții interpretative, (tratarea variată a dramaturgiei muzicale);
- ▶ interpretarea piesei cu ajutorul „orchestrației” diverse, varierea culorilor timbrale (cald — rece, sumbru — luminos);
- ▶ improvizarea melodiilor, determinarea caracterului muzicii, reînnoirea imaginilor artistice.

În procesul studierii unei creații, înțelegând concepția autorului și dezvăluind conținutul artistic, sarcina pedagogului constă în îndrumarea elevului în direcția corectă, perceperea legităților structurale ale creației, luând în considerație stilul muzicii interpretate. Cu multă străduință și răbdare, elevul va găsi pe parcurs singur o tratare individuală, fără insistența profesorului de a îndeplini toate indicațiile spuse în timpul lecțiilor, astfel având posibilitatea de a păstra ceea ce este mai bun din căutările sale. Pedagogul are sarcina de a-l învăța pe elev să se asculte pe sine însuși. Mulți din elevi, ascultând înregistrări audio și video, se străduie să interpreteze creația exact așa cum au auzit-o, fără să se asculte pe sine. Doar creându-și viziunea sa proprie interpretativă și având capacitatea de a se asculta și a se aprecia în mod obiectiv, astfel elevul va avea succes și munca sa va fi mai eficace.

Sub îndrumarea profesorului la sfârșitul studiilor sale, elevul ajunge un adevărat interpret ce a dobândit competențe:

- **cognitive:** a însușit limbajul muzical, a acumulat cunoștințe din disciplinele fundamentale (teorie, armonie, istoria muzicii);
- **practice:** și-a dezvoltat auzul muzical sub aspectul ritmic, timbral, dinamic; se poate exprima cu ajutorul instrumentului studiat într-o formă creatoare; își poate verbaliza concepția interpretativă;
- **comportamental-valorice:** și-a format o atitudine personală de abordare a fenomenului muzical; și-a dezvoltat spiritul critic și autocritic.

Arta este una dintre cele mai frumoase forme de manifestare a culturii umane, prin care spiritul uman încearcă să cunoască lumea, apelând la un limbaj propriu și să comunice rezultatele acestui demers, prin mesaje specifice, caracterizate prin structuri expresive, capabile să transmită o emoție umană, o emoție care are un caracter complex, incluzând simultan senzorialitate, afectivitate și spiritualitate.

BIBLIOGRAFIE:

1. Coman, Lavinia: Vrei să fii profesor de pian? Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2007;
2. Dinicu, Dimitrie Gh.: Contribuții la arta interpretării muzicale; Editura Muzicală, București, 1963;
3. Noia, Tatiana: Tehnica interpretativă-materialitate și spiritualitate;
4. Granețchi, Lilia: Analiza interpretativă a imaginii muzicale-strategie didactică în formarea profesorului de muzică;
5. Comșa, Cezara-Georgia: Interpretarea muzicală-act creator;
6. Stravinski, Igor: Poetica muzicală; Editura muzicală a Uniunii compozitorilor din Republica socialistă România, 1967
7. ШКОЛЯР Л.В., Музыкальное образование в школе, М.: Академия, 2001.
8. БАРЕНБОВИМ Л. Вопросы фортепианной педагогики и исполнительства, Ленинград, 1969, с.229;
9. БРОНФИН Е ГОЛУБОВСКАЯ Н. И. -исполнитель и педагог, Ленинград, 1978, с.84;
10. Вопросы фортепианной педагогики, Выпуск 4, Москва, 1976, с.107.

SOFIA RĂILEANU, S. BOROGANI, LEOVA

Hramul la Borogani

Hramul bisericii și a satului Borogani „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” este o sărbătoare cu tradiție veche, care din an în an se serbează cu mult fast, păstrând tradițiile și obiceiurile specifice localității. Se zice că: Arhanghelii au misiunea de a vesti oamenilor tainele cele mari ale lui Dumnezeu, de a descoperi prorociriile cele înalte îngerilor și, prin ei, oamenilor. Aceștia sunt cei care înmulțesc sfânta credință între oameni, luminând înaintea lor cu lumina Sfintei Evanghelii. Cea mai răspândită credință populară cu privire la Arhanghelul Mihail este aceea în care el împreună cu Arhanghelul Gavriil, ca cei mai mari între îngeri ce există păzesc oamenii pe parcursul întregii lor vieți.

Hramul satului este ziua când în casa moldoveanului, primenită și pregătită cu acest prilej, se adună prietenii, rudele și toți cei dragi pentru a se bucura împreună de cele realizate, de sănătate și bunăstare.

Anul precedent datorită pandemiei, cu regret nu am reușit să ne întâlnim fizic și să sărbătorim Hramul satului, dar borogănenii de dimineață au participat la slujba divină, după care au întins mese de sărbătoare. După masă a avut loc sfințirea răstignirii instalată de băștinași, o cruce frumoasă construită pe un deal și care luminează toată noaptea veghind satul din vale.

Pentru noi, această zi este nu doar o tradiție frumoasă, dar Hramul mai confirmă încă o dată că Borogani este o comunitate care ține la tradiția și valorile strămoșești. În acest context cu respectarea restricțiilor instituite au fost omagiați nou — născuții anului 2021, în număr de 33 de copii, familiile nou-formate — 9 la număr, căsătoriile jubiliare — 5 la număr, 3 familii cu 50 ani iar 2 familii cu 55 ani de căsătorie. Tuturor omagiaților li s-au adresat cuvinte de felicitare, au primit câte o diploma și un cadou din partea APL Borogani.

Colectivele artistice de la Casa de Cultură: ansamblul „Lăstăreii”; formația „Busuioc Moldovenesc” și grupul de dans „Claudy Dance” au venit cu felicitări pentru fiecare categorie de omagiați.

Savant și intelectual erudit european

PETRU CUZA,
DOCTOR HABILITAT, PROFESOR UNIVERSITAR, USN

Încă de pe la începutul anilor '90, de altfel, în momente cu lungi tenebre pentru acele realități istorice, care curmau viața plâpândă, sigură și statornică din perioada independenței, l-am cunoscut pe Domnul **Vladimir Iacovlev**, într-un moment de spovedanie, la o discuție sinceră, crudă și acuzatoare, vorbind colegilor despre nenorocirea îngrozitoare și necruțătoare legată de declanșarea războiului de pe Nistru de către armata a 14-a Rusă. Dumnealui iubea nespuse meleagurile copilăriei unde, în acel moment cumplit, răsunau bubuiturile înspăimântătoare ale tunurilor, mitralierelor în nemiloasa și inadmisibilă luptă dintre confrăți. Prin tot ce spunea, prin înfățișarea tristă, dar nu și resemnată, condamna cu vehemență amestecul armat nepermis din punct de vedere omnesc, moral și socio-politic, de agresiune a armatei ruse pe acest spațiu mioritic. În felul acesta, ne-am cunoscut pentru prima dată. Era un bărbat înalt, îndesat, cu păr cărunt, cu chip puternic și apăsător, atunci când te privea cu ochii plini de intervenție rece, permanent căutând în discuțiile sale adevărul științific, în ultimă instanță.

Acea primă întâlnire s-a produs în cadrul Institutului Național de Ecologie, unde dl V. Iacovlev era șeful Laboratorului Ecodezvoltare. Pe parcursul diferitelor activități științifice oficiale, de regulă ședințe de laborator, consilii științifice pe diverse subiecte, intervenea neapărat cu o forță magnifică indubitabilă, de nestrăbătut în promovarea și apărarea adevărului științific. Afirmă, în ne-numărate rânduri, că ecologia este o știință sistemică, complexă și trebuie cercetată la nivel de sistem natural, punând la bază structura spațială de landsaft al teritoriului.

Așa s-a întâmplat ca, peste mulți ani, de la prima noastră întâlnire, am devenit director al Institutului de Ecologie și Geografie și ne-am reîntâlnit iarăși după mulți ani de absență din viața lui. De această dată emana o privire înțeșoșată, amestecată cu blândețe și bună-voință, din care izvora un veritabil monstru intelectual. În biroul său barosan, spațios cu zeci de lucrări monografice, așezate de-a valma care, după cum mi s-a părut, din primele clipe, reprezentau niște enigme miraculoase de permanentă s-a inspirație și pasiune. În acea încăpere, el petrecea majoritatea timpului, înconjurat de cărți, pe care le absorbea pe îndelete, din care se inspira cu mult fast, căutând să integreze conținutul diferitelor domenii ale științelor naturii, propriu unui pârâu de munte care dorea mereu să-și adune apele din mediul pădurii pentru a fi mai impunător. Apoi cugeta și, după ceva timp, de parcă îngerul cunoașterii îl străbătea din creștet până în tălpi, se lumina la chip, rostind: „uite, tocmai așa funcționează natura”, începea să scrie, pagină cu pagină, ore în șir, punând pe hârtie vastele rezultate în raport cu informația anterior tănuită a cărților care-l ghidau.

Dnul V. Iacovlev a fost unica persoană care, atunci când am devenit director, mi-a întins o mână caldă în ajutor, văzând că-mi este dificil din lipsa de experiență necesară să diriguiesc treburile administrative în institut. Discutând pe mai multe subiecte, mă sfătuia părintește cum ar trebui să acționez ca să am succes și să atrag colectivul. Îmi spunea că managementul administrativ trebuie efectuat astfel încât să fie în beneficiul angajaților institutului, așa că nu trebuie să mă sinchisesc, să nu-mi fie frică de colectiv, trebuie să

activez în colaborare cu colectivul și în favoarea acestuia, punând în față problemele tuturor angajaților, doar astfel voi avea succes. Mi-a sugerat să cunosc mai multe informații despre fiecare persoană din colectiv, pentru ai sprijini, a fi de ajutor când cineva s-a poticnit la serviciu sau în afara acestuia. Succesul va veni doar atunci, spunea el, când orice persoană va simți că directorul activează în favoarea lui.

S-a manifestat și s-a consacrat ca o personalitate cu suflet mare, modest, corect, inocent, de o cumsecădenie de invidiat, dovadă fiind un episod din viață care mi-a rămas în memorie. Principial nu dorea să accepte ajutorul material pe care Institutul de Ecologie și Geografie anual îl acorda persoanelor cu venituri mici. Refuza intransigent atunci când îl rugam, știind care este starea lui materială, să scrie o cerere de ajutor material, cunoscând faptul că recent a publicat o monografie din surse financiare proprii. S-a întors cu fața spre mine, a aruncat o privire dulce, relatându-mi că nu dorește o asemenea pomană de la stat. Era o cioară albă în colectivul pe care l-am condus, comparativ cu unele persoane, care intenționau să primească ajutor material mai des, dar nu permitea legea. Cumsecădenia și corectitudinea era caracteristica lui ireproșabilă, care le ridicase, incluse în comportamentul său uman al sublimului de conduită morală.

De-a lungul timpului, a muncit cu pasiune, laborios, aducând un

prinos onorabil protecției mediului. Un document monumental, de o inestimabilă valoare pentru dezvoltarea viabilă a republicii, elaborat cu mare trudă de către un colectiv de cercetători din domenii diferite sub conducerea dnului V. Iacovlev (încă pe la mijlocul anilor 90') este Programul National strategic de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător în Republica Moldova. Dnul V. Iacovlev a investit întregul său potențial intelectual, cunoștințele temeinice de invidiat, marea responsabilitate, a dat curs gândurilor, care exaltau și zvâcneau cu frenezia atunci când pana ascuțită și domoală a condeiului înșira, rând cu rând, irefutabila structură a lucrării. Le-a repartizat sarcinile, conform structurii lucrării, tuturor experților, pe care îi ghida și cu care purta discu-

ții în cadrul ședințelor grupurilor de experți pentru a obține un document integru, coerent, care urma a fi elaborat la nivel de sistem natural. A pus pe hârtie partea leului din acest document, scriind cele mai relevante capitole. Într-un final, Planul a fost elaborat, în continuare dezbătut și aprobat de către Consiliul științific al Institutului National de Ecologie, colegiul Ministerului Mediului și Resurselor Naturale și aprobat prin Decretul Președintelui R. Moldova de atunci. Până în prezent s-au perindat mai multe Guverne, fiecare cu doctrina sa politică, fără o continuare clară a sarcinilor și obiectivelor strategice lăsate de guvernele anterioare, dar și responsabilității pentru partenerii externi astfel încât prevederile Planului — nu au fost îndeplinite, chiar dacă acesta a trecut o ex-

pertizare internațională. Îmi vorbea pe o tonalitate tristă de frământare sufletească că nu a fost îndeplinit un document care are o importanță majoră pentru domeniul protecției mediului, document de conduită, așa cum spunea care, neapărat, trebuia implementat de către Minister. În 2015, Institutul de Ecologie și Geografie a înaintat o scrisoare Ministerului Mediului, prin care solicita punerea în aplicare a prevederilor Planului. În scrisoarea de răspuns, Ministerul a informat Institutul că acest document este perimat, iar unele prevederi se regăsesc în alte acte normative și legislative mai recente, nefăcând referiri exacte despre care acte normative este vorba. Acest răspuns evaziv al Ministerului l-a întristat, l-a făcut meditativ și necomunicabil. Totuși, într-o zi mi-a relatat: cu regret, nu avem persoane cu răspundere de stat la Minister, ci doar indivizi cu interese personale și de grup.

Dnul V. Iacovlev a parcurs un drum pavat cu pietre prețioase care, topindu-se, au format, în timp, soluri mănoase ale tot ce numim marea și inestimabilă opera sa științifică. A fost o persoană curajoasă, temerară, combativă care a persistat și a rezistat la permanentele atacuri ale adversarilor, în special a membrului corespondent al A.Ș.M. I. Dediu. Într-o discuție discretă mi-a relatat că „deja de 20 de ani bate cu vehemență în mine pentru a mă distruge”. Incredibil este faptul că, de la angajarea sa în funcție la Institutul Național de Ecologie și până la plecarea în nemurire, a fost ținta unor blamări, defăimări, filipice, dar a rezistat. Ba mai mult, a creat, a militat pentru o știință ecologică ecosistemică, punând la dispoziție o operă prețioasă, care va dăinui și va pune bazele teoretice pentru dezvoltarea unor domenii conexe. Dar cum a rezistat, fiind hăituit de adversari, imputându-se tot felul de enormități, precum că nu are grad științific etc. Valorează cu orișice preț gradul științific atunci când acesta trebuie îmbrăcat și îmbibat cu ideologie bolșevică, doctrină pe care n-o accepta. Mi-a relatat că, în perioada fostei URSS, o cerință indispen-

sabilă pentru susținerea lucrărilor de doctorat a fost că teza trebuie să aibă un conținut ideologic socialist, anume neacceptarea intransigentă a acestei prevederi a fost cauza pentru care a renunțat categoric să susțină lucrarea de doctorat în domeniul alunecărilor de teren. A fost un adversar feroce a doctrinei comuniste, a considerat că știința trebuie să aibă la bază experimentul, iar rezultatele trebuie să fie veridice, palpabile, inexorabile și nu îndoctrinate politic. A suferit în perioada post sovietică în riposta dată la niscaiva angajați de la institut, care nu doreau să înțeleagă și să accepte ideile sale novatorii despre natură tratată ca sistem natural, iar cu referire la ecologie — studiată la nivel de geobiocenoză. Cred că a putut să reziste, să suporte umiliința grație gândirii constructive și a destinului care i-a revenit să introducă în cercetarea ecologică a teoriei sistemelor. Acest spirit și supremă pasiune l-a ghidat în permanență — să implementeze bazele ecosistemice în cercetarea ecologică.

Domnul V. Iacovlev iubea lumea, a fost un bonom desăvârșit. Grație acestor aptitudini, iradia bunătațe, mărinimie, transmitând cu mult zel și inspirație, tinerei generații de cercetători bogata s-a comoară de cunoștințe acumulată în decursul vieții. Pe unii tineri îi captiva, povestindu-le despre marea diversitate a formelor de landșaft, avându-i lângă el și, învățându-i să descifreze și să citească înscrisurile incluse în hărțile geografice. Pe alții, îi atrăgea cu impresionante discursuri despre măreția uluitoare a solurilor, pe care le considera ca produse natural-istorice, formate de-a lungul evoluției geologice a pământului, spunându-le, cu duioșie, despre enigmaticele acestora reprezentate în profilele diferitelor tipuri și subtipuri de soluri. Altor le mărturisea despre procesele de eroziune al solului, pe care le descria cu ajutorul formulelor matematice, materializate în tot felul de grafice.

V. Iacovlev a excelat în domeniul ecologiei și protecției mediului, inclusiv în scrierea monografiilor. Ultimii ani de viață au fost covârșitori în ceea ce privește generaliza-

rea vastelor sale rezultate științifice. Stătea permanent la masa de lucru, unde desfășura o activitate științifică de totalizare a cunoștințelor acumulate cu multă ardoare și perseverență de-a lungul anilor. Era un gânditor identic unui filosof din antichitate, răvășind în memorie până la ultimele reminiscențe din întreaga sa activitate, ca să nu scape ceva important pentru posteritate. Apoi se dezlănțuia și se entuziasma cu o concentrație de nestrăbătut, înșirând pe hârtie cu condeiul său smead, molatic și searbăd, faimoasa și inegalabila operă. A fost jinduit și dedicat cu dăruire de sine finalizării celor două monografii inedite: „Integritatea naturii” și „Ordinea universală în sistemele naturale”. Avea prea multe ocupații și necesita să fie ajutat neapărat. Într-o discuție, mi-a relatat că este preocupat de culesul textelor pentru monografie, rugându-mă, pătruns de un soi de jenă, dacă există posibilitate ca secretara să îndeplinească lucrările respective? Mi s-a părut extenuat de munca asiduă exorbitantă și l-am asigurat că, neapărat, v-om găsi o soluție. Am apelat la colegii grupului de cercetare „Ecobiocimie silvică” N. Grigoraș și C. Deomidova care, într-o perioadă de circa o lună, au cules textele de sute de pagini, le-am printat și le-am predat dlui V. Iacovlev pentru a le redacta. Cred că s-a procedat colegial și omenește, iar pe chipul lui liniștit apărut un zâmbet de mulțumire și recunoștință.

Domnul V. Iacovlev va rămâne în sufletele noastre un model de o conduită morală impecabilă, o persoană elegantă și elevată, un om doct, sapient și evocator de neîntrecut în capitalizarea istoriei științelor despre natură și dezvoltarea științei ecologice ecosistemice.

...gândurile-mi bântuie neobosit prin tot ce numim natura și am hotărât să-i dedic lui Vladimir Iacovlev o imagine a pădurii — pe care Dânsul o numea cel mai complex și desăvârșit ecosistem terestru.

Ce pot să vă comunic, superbe stejărete, savoarea splendidei naturi, după ce-am vizitat Rezervația Științifică „Plaiul Fagului”, ca să aflu ce

fac și cum se simt faimoșii, falnicii stejari, plantați și îngrijiți de mine? Prin voi eu faima-mi răspândit prin vasta clăditură de articole, redactate prin concept, principii și metodologie, zugrăvite și făurite cu mult zel și editate în reviste naționale și internaționale. Voi, bravi stejari, falnicii mei străjeri, îmi duceți gloria în lumea mare și eu, poposind astăzi în lumea magică a feeriei voastre, văzând cât de falnici și de măreți sunteți, meditam și visam edificii din epoci îndepărtate, înveșmântate cu stejari, la voi, schelăria arhitecturilor gotice din epoci istorice care, de altfel, rămâneți mândria veacurilor reminiscențe.

Vei dăinui-n vecie, o splendidă pădure, misterioasă perlă din povești, întruchipând aleasa armonie între arbori, alte vietăți și solul cel mănos care-ți oferă viață. Pădurea, splendidă mireasă, te-ai regenerat din semințe veacuri în șir, câte arborete falnice ai format, sălășluite-n habitate naturale diferite, acoperind misterios grandoarea creștelor și povârnișurilor minunate. Așa vei funcționa și perpetua în veci — inegalabil și splendid ecosistem silvic, tezaur feeric a naturii.

Profunzimea gândirii în perceperea și abordarea problematici de mediu au depășit timpul, astfel încât unii colegi îl ascultau cu prudență rece. Neșansa de a fi înțeles, izolat și marginalizat, s-au abătut asupra dlui Vladimir Iacovlev, chiar dacă prin forța pătrunzătoare, năvalnică și convingătoare, dorea, fiecare dată, să magnetizeze comunitatea științifică asupra adevărului inerent, potrivit căruia ecologia este o disciplină complexă, sistemică a naturii, relatând ritos cu frenezie de invidiat că studiile trebuie efectuate la nivel integrativ, doar astfel ne vom percepe și investiga realismul și frumusețea naturii. Merita o soartă profesională mai bună, dar o va recupera posteritatea. Însă abilitatea și perspicacitatea în perceperea și tratarea naturii, abordările teoretice și metodologice în domeniul ecologic nu erau concepute de lumea academică, paradigma sa ecosistemică fiind neglijată.

Adversarii îl marginalizau și ostracizau pentru că neantul lui profesional și intelectual era adevărul incontestabil.

Consacrarea până la jertfă domeniului naturii a fost cea mai crudă pedeapsă pentru geniul său. Nicio-

dată nu l-au atras argumentele științifice încorsetate într-o singură formă de gândire. Repeta cu mult fast adevărul ireproșabil: natura este cea mai complexă și perfectă construcție a universului. Constrâns și neînțeles de colegi, a fost forțat să caute ade-

vărul în studii, să-și exerseze spiritul și harul în domenii diverse ale științelor naturii, în dezinvoltul integrării în sistemul natural domeniile geografiei și ecologiei, care, înțelese, tratate și interpretate profund, le definea sistem natural.

Praznic nemaiîntâlnit în căminul studentesc

DUMITRU APETRI

Duhul caută odihnă în amintiri

ION DRUȚĂ

În vara anului 1962, eu și cu fratele Petru ne hotărâsem să facem studii universitare. Când i-am mărturisit intenția Mamei (Tatăl a căzut pe front în 1944), ea ne-a ascultat atent, a chibzuit câteva clipe și, îngândurându-se, ne-a zis: „Asta-i școală lungă, măi băieți, voi știți bine ce plată mizeră primesc eu din colhoz. Cu bani, chiar să vreau, eu n-am să vă pot ajuta”. Uitându-se atent la mine, căci eu pornisem vorba, îmi spune: „Ceea ce ai agonisit tu, Dumitru, timp de doi ani de lucru în școală, nu o să vă ajungă pe mult timp. Gândiți-vă bine, eu cu drag v-ași ajuta, dar asta-i situația”.

Bănuind un asemenea răspuns, îi zic: „Dragă Mamă, eu m-am sfătuit cu Petru și noi îți promitem că nu vom cere bani în timpul învățaturii. Cernăuțiul e oraș mare, o să ne găsim noi ceva de lucru. Vom învăța și, totodată, vom lucra, asta-i unica noastră cale”. Auzind acestea, Mamei i-a venit în gând să-și descarce puțin sufletul și, cuprinzându-mă cu privirea, mi-a zis: „Dacă tu, Dumitru, după zece clase făcute aici, în Târnauca, și după doi ani la Colegiul din Cernăuți, mai trebuie să mai înveți și deamu, înseamnă, cred eu, că degeaba ai învățat și până amu”.

Și eu, și fratele am pufnit în râs, iar Mama a schițat doar un zâmbet ușurel care s-a stins destul de repede. Ne-a plăcut mult vorba de duh a Mamei, chiar ne-a înduioșat. După o mică reculegere, eu i-am sărutat mâna și fața și am repetat promisiunea: „Crede-ne, Mămică, suntem maturi, nu vom aduce vorbă despre bani în anii de studii, ne vom descurca, suntem sănătoși amândoi, ne vom găsi ceva de lucru”. Această făgăduință a înmuiat inima Mămicăi noastre și, după o pauză cam întinsă, ne-a spus: „Dacă ziceți așa, dragii mei feciorași, să vă ajute Domnul. De-alea gurii, eu voi da câte ceva când îți veni pe acasă, dar bani nu pot promite chiar de așa vrea s-o fac.

În acea vară și eu, și fratele ne-am pregătit insistent de examenele de admitere și Domnul ne-a ajutat, am fost admiși la studii. Cum ne-am văzut în septembrie cu carnețelul de student în buzunar și repartizați cu traiul în căminul studentesc, grija banilor a încetinit întrucâtva să ne deranjeze. Cu o anumită atenție, cheltuiam treptat din agonisele mele. Orașu-i oraș, până nu scoți capica din buzunăraș, nu te poți mișca, nici la deal și nici la vale. Și iată că, prin septembrie, când până la burșă rămăseseră zile numărate, într-o sâmbătă seară, intră în camera noastră intendentul căminului.

Ne privește atent pe toți și, fără vreo introducere, ne întreabă direct: „Ian spuneți-mi voi mie, cine dintre voi ar vrea să câștige niște bănuți?” Cineva s-a răspuns imediat: „Eu cred că oricare dintre noi ar vrea să câștige ceva bănuți, dar nu știm cum”. „Vă spun eu, dragi cavaleri. În gara din orașul nostru, trenurile aduc multe de toate și dispecerii de acolo au probleme cu descărcatul, mai ales în zilele de odihnă, adeseori le aduc materiale de construcție, produse alimentare și alte mărfuri. Iată, vreo câteva minute în urmă, m-a sunat un dispecer de acolo și m-a rugat să găsesc niște studenți care să le vină în ajutor. Studenții de până la voi răspundeau la acestea apeluri. Bani o să-i primiți imediat cum terminați munca”.

Din cele 6 persoane prezente, 5 au ridicat mâna că acceptă propunerea. Eu, fratele Petru, doi colegi din Transcarpatică și unul din Sadagura am format imediat o echipă de șoc – așa i-am zis noi din capul locului, nu ne prea convenea cuvântul hamal. Peste câteva zile, în căminul de pe strada Ostrovski se formaseră vreo trei echipe de șoc care așteptau vești de la gară. Munca, precum ne-am convins din capul locului, era grea, mai ales descărcatul cimentului și a cărbunilor, dar tinerețea și gândul la bănuți le învingea pe toate.

Prin a doua jumătate a lunii octombrie ne vine ideea să vizităm într-o vinere seară baștina și să vedem, poate, înainte de hramul satului (26–28 octombrie), e nevoie de ajutorul nostru. În a doua zi am tăiat lemne din belșug, am făcut și alte treburi, iar seara ne-am apucat cu toții să desfăcăm popușoi. Lucrând, le spunem Mamei și surorilor că ne-am găsit de lucru și că viața de student nu-i ușoară, dar e interesantă. La această veste, sora mai mică ne comunică: „Noi ne bucurăm, frățiorilor, că sunteți studenți, dar în sat se vorbește că voi, băieți de vâdană, nu învățați la universitate, da lucrați la gară, descărcați vagoane”. Deși vestea nu ne-a convenit, am primit-o cu calmitate zicând: gura lumii nu o astupi cu una-două, sperăm că în timpul apropiat vorba va lua o altă întorsătură și coloratură.

Nu știm și nici nu ne-a interesat cât timp a dăinuit această informație prin satul nostru. Noi, pe tot parcursul studiilor, am continuat să descărcăm vagoane. Satul ca satul, găzduiește vești de tot felul, noi însă ne simțeam mândri că reușim la învățătură și că respectăm făgăduința ce i-am făcut-o Mamei. Se simțea mândră și Mama că feciorii ei reușesc la învățătură și câștigă, totodată, un bănuț pentru diferite cheltuieli.

Oricum, când veneam acasă, Mama ne umplea torbele cu legume, fructe, brânză, ouă ș.a., iar noi căutam totdeauna să-i arătăm că avem bănuți și de drum, și pentru un film, pentru o carte-două și alte necesități curente. Tinerețea e entuziasm și speranță, dar generația noastră a trecut și printr-o greutate ce intervenise, ni se părea nouă, ca din senin. În orașul Cernăuți, la începutul anilor '60, pe timpul lui Hrușciiov, procurarea pâinii deveniseră o problemă. Ca să te alegi cu o pâinică, trebuia să stai în rând o bună bucată de noapte. Am trecut noi, copiii războiului, și prin așa ceva. Dar, ca să îndulcesc un pic amintirile din anii studenției, trec la un caz plăcut.

La lucru la gară eram chemați, cam totdeauna, de niște voci soli-

de bărbătești, dar într-o sâmbătă seară, în receptorul telefonului din cămin, a răsunat o voce feminină foarte plăcută, care ne ruga insistenț să nu-i refuzăm oferta că e vorba de o mare urgență și că ne se va plăti ceva pe deasupra taxei stabilite. „Avem, dragi studenți, ni s-a comunicat binevoitor, un vagon cu pește congelat, care trebuie descărcat în această seară și introdus în frigorifer”. Ne-am mobilizat și ne-am pornit spre gară. Ne-a întâmpinat o ucraineană, relativ tânără, plinuță la trup, blondă, ochi mari albaștri și o voce foarte gingașă. Ne-a mulțumit că am răspuns la apelul ei și a zis că își va respecta promisiunea în privința plății. Ne-a dat fiecăruia mănuși de pânză și ne-a sfătuit să fim atenți și să nu pălim mâinile.

Ne-am pus pe treabă tinerește. Lucrând, discutam verzi și uscate, din când în când reproduceam câte un fragment de versuri sau zicale (dă, studenți în anul trei). Ascultându-ne, la un moment, doamna dispecer ne zice: „Cum se vede vă plac poeziile și creația populară”. „Da, îi răspundem, suntem filologi. Noi putem să vă declamăm poezii de care vreți”. „Cu plăcere am să vă ascult”. „Dumitru, îmi zice unul dintre colegi, tu ești îndrăgostit de Esenin, ian spune-i doamnei o poezie care-ți place ție în mod deosebit”.

Oprim lucrul, doamna se dă lângă vagon și eu încep a declama poemul esenian „Scrisoare mamei”. Când am ajuns la final, pe fața ei au început a se prelinge lacrimi. A scos basmaua și-a șters fața și ne-a zis: „M-a tulburat această poezie până în adâncul sufletului... Mă iertați de lacrimi, dar o lună în urmă am înmormântat-o pe mămica mea... O visez noapte de noapte, mi se întâmplă să plâng și prin somn”. Tot ștergându-și lacrimile, ne spune: „Mă duc să fac un ceai, odihniți-vă puțin, am să vă servesc și pe voi”.

Pentru prima dată, noi, filologi, eram martorii unei răscoliri atât de puternice a unui suflet doar de o singură poezie. Peste vreo douăzeci de minute apare doamna cu un ceainic solid în mână și ne servește

cu ceai și biscuiți. I-am mulțumit și i-am promis că la următoarea întâlnire o să-i declamăm doar poezii vesele, umoristice, ca să nu-i provocăm lacrimi. „Când s-a întâmpla să vă pierdeți mamele, dragi studenți, a precizat ea, doar atunci o să înțelegem situația în care mă aflu eu acum”.

Vagonul, pe care îl descărcam, avea 60 de tone, noi eram cinci inși. Am terminat lucrul pe la primii zori ai dimineții. Cu vreo câteva minute înainte de a încheia munca, doamna ne-a zis: „Ultima ladă aruncați-o pe peron astfel ca ea să se frângă, noi o să întocmim un act că s-a deteriorat în timpul transportării și peștele o să fie al vostru”. Când am auzit de așa chilipir, i-am mulțumit și i-am promis că de câte ori îi vom auzi vocea la telefon, de atâtea ori echipa noastră de șoc va veni în ajutor.

Peștele l-am pus în doi saci de hârtie poștală, pe care ni i-a dat doamna, ni s-a făcut plata promisă și ne-am pornit spre cămin. Acum grija noastră cea mare era să cumpărăm oloi, pâine și să facem un praznic pentru colegii din cămin. La cămin am ajuns cam pe la orele 5-6 dimineața. Patru dintre noi ne-am apucat să curățim pește, unul umbla din cameră în cameră căutând oloi ca să-l prăjim. Pe la orele 9 tot căminul și împrejurimile lui mirosea a pește. Vreo câțiva colegi chiar s-au trezit din somn simțind plăcuta miroznă alimentară. Aceștia au fost însărcinați de noi, iscusiții bucătari, să găsească pâine și vin ca praznicul să fie unul adevărat. Totul s-a găsit.

În jurul mesei, la mijlocului căreia stătea o grămadă enormă de pește, s-au adunat vreo 13-14 studenți. Când le-am spus cui se datorează acest chilipir, s-a băut un șir de pahare pentru sănătatea doamnei dispecer, un alt șir de sufletul Mamei ei, un rând de păhăruțe în amintirea lui Serghei Esenin, autorul poemului „Scrisoare mamei”, și ultimii stropi de vin, storși cu greu din garafe, au fost închinăți în sănătatea mea, care am avut fericita idee să declam anume poemul, care a emoționat-o profund pe doamna dispecer – doamnă cu suflet sensibil și bun.

„Fii mai bun” nu doar de sărbători

Dacă e să vorbim despre bunătate și toleranță, că tot ne amintim să fim mai buni doar când apar în vitrinele magazinelor decorațiunile cu moși și reni, sau ouă colorate și iepuri, atunci am și eu o poveste.

La shopul de caritate unde fac voluntariat de un an de zile, atunci când lipsesc unii angajați, firma, care are peste 10 puncte de desfacere, trimite pe rotație pe cineva de la un alt magazin. În noiembrie, cum bine s-a simțit pe aici, datorită artificilor interminabile cu ocazia Revelionului indienilor, colegul meu Mucash, indian în vârstă deja, dar care arată mult mai tânăr și vioi, probabil și datorită vegetarianismului pe care îl practică majoritatea conașionalilor săi (mâncând mai mereu ouă fierte cu piper negru și turmeric, fructe și legume), a lipsit mai mult decât anticipase de la servici. Managera noastră, românca Marinela, pilonul tare al firmei, om sărguincios și inimos de altfel, mi-a prezentat-o pe înlocuitoarea venită pentru câteva zile în locul lui Mucash.

„Stela”, mi s-a prezentat cu o voce de bărbat ea sau el, că așa și nu am înțeles inițial. Și așa cum pătesc de fiecare dată când viața bate filmul, iar practica teoriile, s-a văzut pe fața mea suspansul. Bâlbâindu-mă și surprinzând privirea curioasă a managerei, am reușit doar să ies stângaci din situație, întrebând ”Stela cu doi de ”I” sau doar cu unul?”. Întrebare stupidă, dar nimic mai bun în acel moment nu puteam inventa pentru a estompa un pic din șocul evident și ridicolul situației. Stela mi-a răspuns calm și cu un zâmbet înțelegător, parcă căutându ea(el) însăși (însuși) scuză pentru situația creată, că e cu un singur ”I”.

„Drăcie!” mi-am zis ”A câta oară mă fac de minune în asemenea cazuri! Când m-oi învăța să îmi gestionez

reacțiile. Parcă îs femeie matură, ce Doamne iartă-mă atâta!”

Îmi era ciudă pe mine dar și, mai ales, jenă. Stela s-a dovedit a fi o colegă (până la urmă din respect pentru alegerea ei, o voi numi la feminin) cooperantă, harnică și înțelegătoare. M-a întrebat despre originile mele, despre copilași, despre vârstă și nimicuri din astea pe care le tot povestesc pe aici pe rotație, ca pe un disc stricat, de când am venit. Dar banalitatea dialogului a mai detensionat atmosfera, datorită măiestriei ei de a lăsa omului timp să o cunoască. Să se obișnuiască cu identitatea ei și cu politețea ei. Cu părul ei prins codiță și ochelarii cu ramă fină. Cu imaginea de femeie îngrijită, chiar și dacă anumite zone ale liniei bărbiei trădau rămășițe de barbă proaspăt rasă. Și cu vocea ei de bărbat care contrastau puternic cu imaginea. Urmăream reacțiile clienților pe care îi servea, mai bine zis a lipsei acestora, obișnuiți fiind cu tot felul de minorități atât etnice, religioase cât și sexuale de pe aici și a câta oară m-am simțit sălbăticuță și necizelată. Și cu cât căutam mai mult să o evit, tocmai pentru că îmi era jenă că nu știu să gestionez corect și natural anumite reacții și, mai ales, priviri de ale mele (recunosc că pe furis încercam să identific forma corpului și alte semne ale unei masculinități abandonate), cu atât mă simțeam mai prost. Și cred că ea își dădea seama. Dar îmi zâmbea mereu și îmi oferea ajutorul ei. Parcă îmi zicea printre cuvinte: ”Privește dincolo de aparențe. Privește că sunt bună, prietenoasă și mă ofer să te ajut. Privește că sunt Om înainte de toate!”

Ca niciodată am așteptat să se termine cât mai repede orele de voluntariat ca să plec acasă. Și nu, nu fugeam de Stela, care a fost o colegă excelentă pentru ziua aceea, nu ca Timmy cel de culoare, care vine mereu obosit, se

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

eschivează să muncească și doar caută scuze ieftine pentru pauze de cafea și de mâncare, de parcă nimeni nu îl cunoaște ca pe un trișor cu vechime. Așteptam să plec ca să nu mai fac vreo gafă. Ca să nu o fac să se simtă prost din cauza privirilor mele nestăpânite. Asta e! La Ciocana la mama nu am întâlnit asemenea oameni. Și nici pe holurile Universității din Cluj. Ce pot să fac? Și, ca o presimțire rea – am gafat-o urât la urmă. Rugând-o pe o altă colegă să îi transmită niște umerase Stelei, am zis ”Give him...eee.....to her ... eeee” și am roșit toată, înțelegând că m-am dat de gol. Am surprins și privirea ei pierdută. M-am scuzat pentru engleza mea groaznică, că am confundat ”lui” și ”ei” din cauza englezei vorbite prost, dar Stela a înțeles foarte bine ce trăda confuzia. Am ieșit repede pe ușă și am vrut să uit de incident. Dar nu am putut.

M-am pus în locul ei, iar prin ea, și în locul tuturor celor care sunt altfel, care fac notă discordantă și nu doar pe criterii sexuale. În locul tuturor celor care sunt diferiți, neacceptați sau neînțeleși. În locul celor de altă culoare sau apartenență religioasă. Cu alte filosofii ale vieții sau cu absența totală ale acestora. Diferiți de majoritate. Oameni cu aceleași drepturi ale aceleiași planete. Ei dau dovadă de multă toleranță față de privirile noastre curioase, în cel mai bun caz. Răutăcioase și chiar pline de dispreț, de cele mai multe ori. Dar noi? Cei ”buni și adevărați”???

Ce bine e că ne amintim despre toleranță doar când sunt vitrinele pline de reni și de iepuri... Toleranța nu are doar o singură formă și nu e doar de sărbători.

Andrei Mudrea, Maestru Emerit al Artei
(n. 29 aprilie 1954, s. Mitocul Vechi, r. Orhei — d. 15 ianuarie 2022, mun. Chișinău)